

dr. Szász Károly

a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének Elnöke
részére

Tárgy: Hozzászólás a „Javaslat a biztosító egyesületek szabályozásának átalakítására” c. vitaanyaghoz

Tisztelt Elnök Úr!

A Közlekedési Biztosító Egyesület 1996-os alapítása óta van jelen a magyar biztosítási piacon. Kezdetben a Fuvarozó Vállalkozók Országos Szövetsége (FUVOSZ) tagságának felelősségbiztosításával foglalkozó zárt egyesületként működött. Biztosító egyesületünk 2000-től megváltoztatta működési területét és nyitott a teljes biztosítási piac, a lakosság, a vállalkozások és a közintézmények felé.

Biztosító egyesületünk fő tevékenysége a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítás, mely biztosítási szerződéseink több mint 95%-át adja, de több Casco és lakásbiztosítási módozatot, illetve fuvarozói felelősségbiztosítást is művelünk.

Díjbevételünk 2009-ben megközelítette a 7,5 milliárd forintot.

Biztosító egyesületünk eredményes gazdálkodást folytatva több mint 2 milliárd Ft saját tőkét halmozott fel alapítása óta. Megítélésünk szerint gazdálkodásunk stabil, belső folyamataink rendezettek, az elmúlt néhány évben jelentős erőfeszítéseket tettünk és teszünk annak érdekében, hogy biztosító egyesületünk a bevezetés előtt álló Szolvencia II. rendszernek megfeleljen.

Amennyiben a magyar biztosító egyesületekre vonatkozó szabályozás a Felügyelet címben jelzett vitaanyaga alapján változna, az alapvetően befolyásolná működésünket. Ezért a csatolt hozzászólás formájában is szeretnénk kifejtetni a vitaanyaggal kapcsolatos véleményünket és a hazai biztosító egyesületek jövőbeli szabályozására vonatkozó javaslatainkat, melyek nagyrészt az Európai Unió más tagországi szabályozásával és gyakorlatával kapcsolatosan szerzett nemzetközi tapasztalatainkon alapulnak.

A nemzetközi gyakorlat megismerésében elsősorban az európai AMICE-ben (Biztosító Egyesületek és Szövetkezetek Európai Szövetsége) és a globális ICMIF-ben (Biztosító Szövetkezetek és Egyesületek Nemzetközi Föderációja) megszerzett kapcsolataink, tapasztalataink és az e szervezetek által készített dokumentumok voltak segítségünkre. A mellékelt hozzászólásban több olyan javaslatot is tettünk, melyek e tapasztalatokon alapulnak.

Köszönjük, hogy a vitaanyag nyilvános kibocsátásával a PSZÁF vezetése lehetővé tette, hogy a biztosító egyesületi forma átalakításának tervezetét az érintett szervezetek is megismerhessék és véleményt nyilvánítsanak. Úgy véljük, hogy az érintett szervezetek bevonása hasznosnak bizonyul majd és reméljük, hogy a PSZÁF vezetése a megfelelő jogszabályok szövegének kidolgozásba is bevonja az érintett szervezeteket.

Úgy véljük, hogy a tervezett szabályozási lépések konkrét kidolgozása során az említett szervezetek szakértői az egyes EU tagországok gyakorlatának, szabályozásának ismeretében további komoly segítséget nyújthatnak. Ezért a jogszabály alkotási folyamat elősegítése érdekében nemzetközi kapcsolatainkat felajánljuk a Felügyelet érintett munkatársai, vagy a konkrét szabályozást kidolgozó munkacsoport számára.

Egyetértünk a Felügyelet vitaanyagában szereplő javaslattal, mely szerint „célszerű, ha az egyesülési törvény hatálya alól kiveszünk minden pénzügyi intézményt”. A biztosító egyesületekre, vagy pontosabban kölcsönösségi biztosító egyesületekre vonatkozó szabályozás véleményünk szerint is jelentős átalakításra szorul. Elsősorban azért, hogy a működési forma kockázathoz igazodó átlátható, jól szabályozott és biztonságos működéshez megfelelő alapot adjon.

Mivel a szabályozás átalakítása számunkra várhatóan fontos változásokhoz vezet, szeretnénk jelezni részvételi szándékunkat a végleges szabályozási koncepciót és a normaszöveg javaslatokat előkészítő munkacsoportokban. Úgy véljük, említett nemzetközi kapcsolataink és tapasztalataink révén jelentős segítséget nyújthatunk abban, hogy a magyar biztosítóegyesületekre vonatkozó szabályozásba a magyar sajátosságok mellett a más EU országokban már alkalmazott „best practice” is megfelelően beépülhessen, elősegítve az Unió jogszabály harmonizációt.

Mivel csatolt elemző hozzászólásunk igen terjedelmes, szeretnénk legfontosabb megjegyzéseinket és javaslatainkat e kísérő levélben is összefoglalni.

A vitaanyaghoz kapcsolódó legfontosabb megjegyzéseink az alábbiak:

- A tulajdonos, vagy befektető a biztosító részvénytársaságok súlyos pénzügyi problémája esetében - a profitérdek korlátai miatt - valójában szintén nem működik a végső garantoréként. A garanciaalapok működését elemző EU-s anyagok pl.: az un. OXERA jelentés, több nagy biztosító részvénytársaság fedezetlen kötelezettséggel végződő csődjét említik példaként.
- A biztosítók működését meghatározó garanciarendszerben a részvénytulajdonosokon, illetve kötvénytulajdonos-tagokon kívül számos garancia elem biztosítja, hogy a „pénzügyi lejtőre” került biztosító megtegye a szükséges lépéseket ahhoz, hogy kötelezettségei teljesüljenek. Így a többi garancia- vagy szabályozóelem hatása megfelelő szabályozás mellett lényegesen meghatározóbb lehet (és véleményünk szerint az is), mint amit a részvénytulajdonos profitérdekeltsége alapján nyújthat.
- A biztosító egyesületek mellett a biztosító részvénytársaságok is hordoznak speciális kockázatokat. Ilyen például a részvénytársaságok menedzsmentjének túl rövidtávú érdekeltségéből fakadó extrém kockázatvállalási hajlandóság, melyet a legutóbbi pénzügyi válság egyik okaként jelöl meg a nemzetközi szakirodalom. A részvénytársasági formára jellemző speciális kockázatokat a Felügyelet vitaanyaga nem azonosítja, és nem elemzi. Ezért véleményünk szerint – miközben a Felügyeleti vitaanyag egyesületi tagokkal kapcsolatos megállapítását nem vitatjuk – nem kellően bizonyított az állítás, hogy a biztosító egyesületi forma összességében is kockázatosabb. Ezt az állítást a csatolt hozzászólásban megjelölt tapasztalati tények, adatok sem támasztják alá.
- A Szolvencia II. rendszer bevezetésének egyik legfontosabb célja a fogyasztók (szerződők, károsultak) érdekeinek védelme. Véleményünk szerint az EU-s szabályozásért felelős szakértők, szabályozók és döntéshozók a működési formákat meg nem különböztető Szolvencia II. direktíva kibocsátásával azt jelezték, hogy az igen részletes és megalapozott, a tulajdoni formán kívül számos más kockázat figyelembe vételével kialakított Szolvencia II. szabályozás a különböző működési formákból eredő kockázatokat is kezelni képes, a kockázathoz igazodó belső működés, és szavatoló tőke illetve az átláthatóság megkövetelésével és ellenőrzésével.

Javaslatunk az alábbiak:

- a) Véleményünk szerint a biztosító egyesületek esetében a pótbefizetés elrendelhetősége a pótbefizetés behajthatóságának megerősítése esetén megfelelően meglapozhatja a kötvénytulajdonos-tagok garancia szerepét. Például a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítás esetében azt javasoljuk, hogy a pótbefizetést be nem fizető egyesületi tagok csak e kötelezettség teljesítése után köthessenek új szerződést egy másik biztosítónál.
- b) **A Felügyelet vitaanyagától eltérően, a mellékelt anyagban kifejtett véleményünk szerint nem lenne helyes a már elfogadott Szolvencia II. direktívával ellentétben szavatoló tőke, illetve kiegyenlítő tartalékok nélküli biztosító egyesületeket létrehozni.** Ezzel szemben, az EU Szolvencia II. szabályozással összhangban azt javasoljuk, hogy a biztosító egyesületek vonatkozásában a szabályozás legfontosabb elemeinek mielőbbi bevezetése, így a kockázatok csökkentése érdekében, a Felügyelet kiemelt figyelemmel kövesse nyomon a biztosító egyesületeknél a felkészülési folyamatot és nyújtson segítséget a felkészüléshez, annak érdekében, hogy a biztosító egyesületek biztonságos működését mielőbb a Szolvencia II. jelenleginél jóval hatékonyabb garanciarendszere is biztosítsa.
- c) **A Felügyelet vitaanyagával egyetértve mi is javasoljuk a biztosító egyesületek szabályozását az Egyesülési Törvény hatálya alól kiemelni, vagy a biztosító egyesületekre vonatkozó sajátosságokat külön jogszabályban kezelni.** Véleményünk szerint a megfelelő szabályozás több lépésben is megvalósítható. A Szolvencia II. bevezetéséig elegendő lenne csak a legfontosabb változtatásokat bevezetni az éppen átalakítás alatt álló Polgári Törvénykönyv, a Biztosítási törvény, az Egyesülésről szóló törvény, a Szövetkezeti törvény és a Gazdasági társaságokról szóló törvény szövegében végrehajtott változtatásokkal. A második lépésben pedig a teljes új szabályrendszert, a biztosítók működésére vonatkozó szabályrendszert és a kapcsolódó jogszabályokat alapvetően amúgy is alapvetően megváltoztató Szolvencia II. bevezetéséhez kapcsolódó feladatok keretében lehetne kialakítani.
- d) **Egyetértünk a Felügyelet vitaanyagával abban, hogy a biztosító egyesületek elnevezését helyes lenne megváltoztatni és a kölcsönösségi jelleget kiemelni.** Támogatjuk például a német „Versicherungsverein auf Gegenseitigkeit”, vagyis a kölcsönösségi biztosító egyesület elnevezés átvételét.
- A tiszta (kiegyenlítő és biztonsági tőke nélküli) felosztó-kirovó sémával kapcsolatban a mellékelt anyagban kifejtett álláspontunk az, hogy ez a modell a gyakorlatban csak nagyon korlátozottan alkalmazható, és hogy az európai szabályozással ellentétes lenne e modellt alapmodellé tenni az egyesületek számára.
- e) **Nem értünk egyet azonban azzal, hogy a megfelelő teherviselő képességgel rendelkező, a bevezetés előtt álló Szolvencia II. szabályozás követelményeinek megfelelő biztosító egyesületeket a magyar szabályozás a működési forma okán előírt átalakulási kényszerrel hátrányosan különböztesse meg.** Az elemző részekben kifejtett véleményünk szerint igaz, hogy a részvénytársasági formával szemben az egyesületi formának vannak hátrányos tulajdonságai. Elméleti elemzések és a gyakorlati tapasztalatok alapján ugyanakkor a részvénytársaságokról is megalapozottan állítható, hogy rendelkeznek olyan működési sajátosságokkal, melyek az egyesületekkel szemben nagyobb kockázatot hordoznak.

Mivel a biztosító egyesületek nehéz pénzügyi helyzetben nyújtott gyengébb teljesítményével kapcsolatos véleményre gyakorlati bizonyítékot nem találtunk, úgy véljük, a közös európai Szolvencia II. szabályozást kell bevezetni Magyarországon is a nagyobb biztosító egyesületekre.

A biztosító egyesületek adott méret fölött előírandó átalakulásával nem értünk egyet, legfeljebb csak abban az esetben, ha az egyesület nem tud kellő nagyságú szavatoló tőkét felmutatni.

- f) Az elemző részben kifejtett érvek (EU szabályozással ellentétes irány, a biztosítási kockázat változékonysága miatt a kiegyenlítő tőke szükségessége a kis biztosítóknál is) alapján a tőkekövetelmény Felügyelet által felvetett elhagyását egyetlen biztosítói intézmény esetében sem javasoljuk. Még akkor sem, ha a kis biztosító egyesületekre javasolt tiszta felosztó-kirovó modellben erre elméletileg nincs szükség. Véleményünk szerint a Felügyelet vitaanyagában szereplő javaslat a gyakorlatban jelentős problémákat vet fel nagy kárterhelésű években, mert a tagok vagyoni lehetőségei nem korlátlanok.
- g) Egyetértünk azzal, hogy a megfelelő szavatoló tőkével nem rendelkező biztosító egyesületekre (és részvénytársaságokra) - a Szolvencia II. rendszer hatálya alól mentesített kis intézményekre – speciális ágazati korlátozások legyenek érvényben, összhangban e biztosítók teherviselő képességével. Egyben jelezni kívánjuk, hogy a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítás esetében 2010 elejétől működő garancia alap az e módozattal kapcsolatos végső garanciát nagy valószínűséggel rendszerszerűen biztosítani fogja, ezért e területen kiegészítő korlátozásra véleményünk szerint nincs szükség.
- h) **Egyetértünk azzal, hogy a nagy egyesületek (melyek körét a Szolvencia II. szabályozás alóli felmentés díjbevételi határa fölötti szinten javasoljuk meghatározni) kölcsönös biztosító egyesületté való átdefiniálása után legfeljebb csak akkor kerüljön sor e biztosítók más működési formára történő átalakításának előírására, ha a biztosító nem rendelkezik a vállalt kockázataival arányosan előírt szavatoló tőkével.**
- i) **Egyetértünk azzal, hogy a biztosító egyesületek szövetkezetté, vagy részvénytársasággá való átalakulási szabályait ki kell dolgozni.** Az átalakulási szabályok alapelve csak az lehet, hogy az egyesületi tagok szerzett jogai sérülésmentesen legyenek átvihetők az új működési formába.
- j) **Javasoljuk, hogy a megfelelő biztosítási egyesületi, illetve kölcsönös biztosító egyesületi szabályozás megalkotásához alakuljon előkészítő munkabizottság a Felügyelet, az érintett más államigazgatási szervek, az érintett egyesületek és szükség esetén külső szakértők részvételével.**
- k) A nagy egyesületek döntéshozási mechanizmusának hatékonyságát javítandó javasoljuk, hogy a szabályozás - a felügyelő bizottság egyetértése mellett - tegye az egyesület ügyvezetési feladatot ellátó szerve (igazgatóság) feladatává azokat a döntéseket, melyek meghozatala a biztosító egyesület csődközeli helyzetének elkerülése érdekében szükséges lehet. Ilyen például a pótbefizetés elrendelése.
- l) **Javasoljuk, hogy a szabályozás a csődközeli helyzetekben kulcsfontosságú tőkebevonás lehetőségének bővítése érdekében – az olasz szabályozáshoz hasonlóan - tegye lehetővé a**

biztosító egyesületek számára befektető tagok bevonását és e tagok számára az irányító testületekben pozíció juttatását befektetésük fejében úgy, hogy a befektető tagok ne kerülhessenek többségbe a döntések során. Javasoljuk, hogy további, az EU tagállamokban már alkalmazott tőkebevonási lehetőségekkel egészüljön ki a biztosító egyesületek hazai szabályozása. Ilyenek például a tagi számla és a jövőbeli nyereségtől függő kamatozású kötvények, melyekre a francia vagy holland szabályozásban találhatunk jó példákat.

- m) **Javasoljuk, hogy a biztosító egyesületekre vonatkozó jövőbeli szabályozás megközelítése legyen összhangban a bevezetés alatt álló Szolvencia II. szabályozással.** Ennek keretében javasoljuk, hogy a kockázatkezelés egyik leghatásosabb eszközét, a viszontbiztosítási politikát és annak megvalósulását a Felügyelet kövesse kiemelt figyelemmel a biztosító egyesületek esetében (is) és kapjon megfelelő eszközöket arra, hogy a szavatoló tőkének megfelelő viszontbiztosítási fedezeteket kikényszeríthesse.
- n) **Javasoljuk, hogy a nehéz pénzügyi helyzetbe került biztosító egyesületeknél elengedhetetlen hatékony és gyors döntéshozatal érdekében - egy meghatározott méret felett - kerüljön kötelezően bevezetésre a közvetett demokrácia elve.** Az egyesület legfelsőbb szerve a korlátozott számú (legfeljebb 50 fős) választott képviselőkből álló küldöttgyűlés legyen.
- o) **Javasoljuk, hogy a Felügyelet, illetve a kialakítandó szabályozás a Szolvencia II. direktívával összhangban, az egyes biztosító egyesületek szavatoló tőkéjének nagyságától függően mérlegelje a beavatkozás szükségességét.**

Véleményünk szerint a jól működő és biztonságosan elégséges szavatoló tőkével rendelkező intézményeknél:

- a szavatoló tőke elégségessége,
- a pénzügyi válságban szerzett tapasztalatok, melyek az egyesületi forma részvénytársaságinál kockázatosabb működésére vonatkozó állítással ellentétesek, és
- az, hogy az átalakítás nagy valószínűséggel a hazai tőke részarányának csökkenése irányában hat,

arra utalnak, hogy az érintett biztosító egyesületek kényszerű átalakítása nem kívánt, vagy nem szándékolt eredményekre vezethetnek.

Reméljük, hogy megjegyzéseinkkel, javaslatainkkal és az új szabályozás megalkotásához ajánlott segítségünkkel jelentősen hozzájárulhatunk ahhoz, hogy a magyar biztosító egyesületek működésének jogszabályi környezete további lényeges garanciaelemekkel bővüljön, a biztosító egyesületek működése felügyeleti és fogyasztóvédelmi szempontból biztonságosabbá, rendezettebbé váljon.

Budapest. 2010. 09. 20.

Tisztelettel:

Ádám Imre
a KÖBE Igazgatótanácsnak elnöke

Kovács István
a KÖBE Felügyelő Bizottságának elnöke

dr. Zámbó Ákos
a KÖBE vezérigazgatója

Hozzászólás

a PSZÁF „JAVASLAT A BIZTOSÍTÓ EGYESÜLETEK SZABÁLYOZÁSÁNAK ÁTALAKÍTÁSÁRA” c. vitaanyagához

I. Bevezető gondolatok

A PSZÁF 2010. augusztus 10-én tette közzé honlapján a „JAVASLAT A BIZTOSÍTÓ EGYESÜLETEK SZABÁLYOZÁSÁNAK ÁTALAKÍTÁSÁRA” c. vitaanyagát, mely a magyar biztosító egyesületek szabályozásával kapcsolatos hosszú távú elképzelések megalapozásának szándékával íródott.

A vitaanyag a fogyasztóvédelem és a biztosítók gazdasági, működési egyensúlya szempontjából legfontosabb témakörökkel foglalkozik.

Egyik alaptémája az, hogy a „pénzügyi lejtőre” kerülő biztosítók esetében milyen szereplők, mechanizmusok garantálják a biztosító ígéreteinek, pontosabban szerződésben vállalt kötelezettségeinek teljesítését.

A vitaanyag második része a biztosító egyesületek „tulajdonos nélkülségéből” fakadó „további problémák”-at vizsgálja.

Az elemzés mindkét területen kritikai észrevételeket tesz a biztosító egyesületek működésével kapcsolatban.

A vitaanyag több állításával egyetértünk. A biztosító egyesületek szabályozása véleményünk szerint sem megfelelő. A szabályozásba további garanciákat célszerű és lehet beépíteni, hogy a MÁV ÁBE eset megismétlődésének kockázata minimálisra csökkenjen, és a jövőben ne állhasson elő olyan igazságtalan helyzet, hogy felelősségbiztosítási díjat rendben fizető szerződőknek később kártérítést is fizetniük kell.

Egyetértünk azzal, hogy a biztosító egyesületeket helyesebb lenne elválasztani a gazdasági tevékenységet nem művelő egyesületek szabályozásától, vagy legalább meg kell alkotni a biztosító egyesületek felszámolására, átalakulására, tagjainak szerzett jogai védelmére vonatkozó speciális szabályokat.

Támogatjuk a PSZÁF törekvéseit abban, hogy a magyar szabályozásban is megjelenjenek az európai „mutual”-ok, kölcsönösségi biztosító egyesületek szabályozására a különböző országokban kialakított – garanciát, vagy felügyeleti szempontból biztonságosabb működést biztosító - szabályok.

Ezen a ponton két ilyen példát említünk meg (melyek egyben javaslatok is)

Az egyik figyelemre méltó példa, hogy a **pótbefizetések elrendelését a törvény több országban az Igazgatótanács hatáskörébe utalja**. Ez lényegesen valószínűbbé teszi, hogy pénzügyi nehézségek esetén a biztosítónál valóban pótbefizetést rendelnek el.

A MÁV ÁBE esetében egy ilyen szabályozás önmagában elegendő lett volna a pótbefizetés elrendeléséhez.

Második példánk pedig az **olasz szabályozásban lévő lehetőség, mely szerint - korlátozott keretek között - a biztosító egyesületnek kisebbségi irányítási jogokkal rendelkező befektetője is lehet**. E példa átvétele tovább növelné a „pénzügyi lejtő” elején lévő, vagy egyszerűen csak időleges tőkehiányban szenvedő biztosító egyesület, illetve kölcsönösségi biztosító lehetőségét arra, hogy megfelelő időben tőkéhez jusson.

Nem vitatjuk azt a megállapítást sem, hogy a biztosító egyesületek, illetve kölcsönösségi biztosítók kötvénytulajdonos-tagjai (member-policyholder) - jelen szabályozás mellett – csak igen korlátozott esetekben adnának tőkét „pénzügyi lejtőre” került biztosítójuk megmentéséhez. Megjegyezzük azonban, hogy a sok kisméretű részvénytársaság esetében ugyanez a probléma szintén jelentkezik.

Véleményünk szerint azonban a kötvénytulajdonos-tagok részvénytulajdonosoktól eltérő érdekeltségéből nem következik, hogy „tőkeinjekciót adni egy bajban lévő egyesület számára szinte senkinek nem éri meg, mert ezért sem iránytói, sem tulajdonosi jogokat nem kap, az egyesület szervezeti formája és non-profit jellege miatt”.

Azt állítjuk, hogy a biztosító egyesületek is találnak finanszírozót/befektetőt, sikerrel vonhatnak be tőkét baj esetén, feltéve, ha megfelelő profitot/kamatot tudnak biztosítani a jövőben a befektető számára. A magyar piacon jó példa erre, hogy a TIR biztosító képes volt kötelező felelősségbiztosítási állományának eladásával tőkét bevonni. Megemlíthető saját tapasztalatunk is, mely szerint a Szolvencia II. tőkekövetelmények ismertté válásakor szinte azonnal jelentkeztek befektetők, viszontbiztosítók, akik a KÖBE további működéséhez szükséges tőkét készek lennének biztosítani.

Nem értünk egyet a vitaanyag által sugallt állítással, hogy a részvénytársasági formában működő biztosítókat az eredeti vagy új tulajdonosok/befektetők szinte biztosan megmentik, „végső soron az intézmény garanciát nyújtani képes tulajdonosok kezébe kerül”. Ez részvénytársaságok esetében is **csak akkor van így, ha a régi vagy új tulajdonos megfelelő jövőbeli profitlehetőséget lát befektetéséért, vagy pótlólagos tőkéjéért cserébe**. Ha ez a feltétel nem áll fenn - például, ha a biztosító már túl sok finanszírozhatatlan kötelezettséget halmozott fel -, éppen a profitérdek miatt nem lesz olyan tulajdonos aki „végső garanciát” nyújtson.

Véleményünk szerint tehát a részvénytársasági formában működő biztosítónál sincs garancia arra, hogy az aktuális tulajdonos, vagy valamely más piaci szereplő segítséget nyújt a „pénzügyi lejtőn” lévő társaságnak.

Az ún. végső garatór hiánya tehát minden társasági formára jellemző.

Állításunk helytállóságára megfelelő bizonyítékul szolgálnak a 2008-as év végén kibontakozó hitelválság miatt elbukott részvénytársaságok.

Például az Egyesült Államokban bankcsődök esetén garanciát nyújtó biztosítási alap - a Federal Deposit Insurance Corporation - honlapján¹ található lista szerint, csak 2010 júliusában és augusztusában több mint 30 bank jelentett csődöt. Ez a lista önmagában is jól

¹ A „Federal Deposit Insurance Corporation hivatkozott honlapjának elérési útvonala: www.fdic.gov/bank/individual/failed/banklist.html

illusztrálja, hogy a részvénytársaságok tulajdonosai sok esetben – a vitaanyag vélekedésével ellentétben - egyáltalán nem töltik be a végső garantőr szerepét.

Az ICMIF (Biztosító Szövetkezetek és Egyesületek Nemzetközi Föderációja) honlapján található „Mutuals Maintain Momentum” c. A.M. Best tanulmány² szerint a biztosító egyesületek jobban teljesítettek a pénzügyi válság időszakában, mint a nem egyesületi formában működő biztosítók.

Az ICMIF által - az Insurance Day 2010. augusztus 10.-ei számában a „The future is mutual” c. cikkben³ - nyilvánosságra hozott adatok szerint a biztosító egyesületek és szövetkezetek tőkéje csak 1,6%-al csökkent 2008-ban. Eközben a részvénytársaságok adatait is tartalmazó teljes biztosítási piac tőkéjének csökkenését a szakértők 20%-ra becslik.

A biztosító egyesületek válságban nyújtott jó teljesítményének alapvető oka az egyesületek menedzsmentjének konzervatív, kevésbé kockázatos befektetési politikája.

A közelmúlt gyakorlati bizonyítékot szolgáltatott tehát arra, hogy a - gazdasági szakértői és szabályozói körökben éppen a túlsúlyos rövidtávú profitérdek miatt kritizált - részvénytársasági forma sérülékenyebb a pénzügyi rendszer egészét érintő problémák esetén.

Nem véletlen, hogy az elsősorban fogyasztók védelmét célzó Szolvencia II. szabályozás – több fontos egyéb garancia elem mellett - kötelezi majd a biztosítókat arra, hogy a vezetőség (és az alkalmazottak) javadalmazási rendszerét részletesen nyilvánosságra hozzák.

A részvénytársasági formának a fentiek szerint szintén vannak gyengeségei nehéz pénzügyi körülmények között.

Arra véleményünk szerint nincs elméleti vagy tapasztalati bizonyíték, hogy a biztosítók nehéz pénzügyi helyzetben tapasztalható összes működési probléma összevetése alapján a biztosító egyesületek kockázatosabbnak bizonyulnának, mint a részvénytársaságok.

Mivel nehéz pénzügyi helyzetben mindkét forma mutat előnyös és hátrányos tulajdonságokat, a Felügyelet vitaanyagában szereplőnél teljesebb elemzés hiányában nem állíthatjuk, hogy valamelyik forma kockázatosabb e speciális helyzetben.

A Felügyelet vitaanyagában a részvénytársasági forma nehéz pénzügyi helyzetben hátrányos tulajdonságainak elemzésére nem tér ki. A két forma összehasonlítását csak az egyesületek számára hátrányos jellemzők esetében végzi el. Ezért az egyesületi forma kockázatosabb természetére vonatkozó megállapítás csak a vizsgált jellemzők vonatkozásában áll fent, általánosságban további elemzés nélkül nem mondható ki.

Egyetértünk azzal, hogy a Felügyelet, illetve a szabályozás szempontjából a legfontosabb azt megvizsgálni, hogy nehéz pénzügyi helyzetben lévő biztosítóknál milyen mechanizmusok garantálják a biztosító által vállalt kötelezettségek teljesítését.

E hozzászólás arra tesz kísérletet, hogy a fenti gondolatok alapján kiegészítse, pontosítsa, teljesebbé tegye a Felügyelet által közzétett vitaanyag érvelési rendszerét. Annak érdekében, hogy a magyar biztosító egyesületek számára olyan szabályozási környezetet tudjunk megalkotni, mely - a működési modell megtartása mellett - tovább csökkenti a biztosítói csőd kockázatát.

Ha a magyar biztosító egyesületek esetében csak a szerződő tagokon múlna nehéz helyzetben a biztosító továbbélése, valóban komoly rendszerkockázattal kellene számolni a részvénytársaságokhoz képest.

² A hivatkozott A.M. Best tanulmány elérési útvonala:

www.icmif.org/images/stories/AM_Best_Global_Mutuals_Maintain_Momentum_May_2010.pdf

³ Az Insurance Day 2010. augusztus 10.-ei számának elérési útvonala.

www.icmif.org/images/stories/Insurance_Day_MMS_Article.pdf

A biztosító egyesületek (és részvénytársaságok) pénzügyi egyensúlya és a „pénzügyi lejtőre csúszott” biztosítók viselkedése azonban nemcsak a tagokon vagy a végső garantőr sémán múlik. A biztosító által tett ígéretek megfelelő fedezetéről számos más piaci szereplő, garanciaelem gondoskodik. Sőt a szabályozás e területen javítható, és európai uniós kezdeményezések (Szolvencia II.) hatására is jelentős fejlődés alatt áll.

A Felügyelet vitaanyagában szereplőket kiegészítve az alábbi garancia elemeket tekintjük relevánsnak:

Garantőrök (akik a biztosító ígéréteinek teljesítését befizetéseikkel, tőkéjükkel garantálják)

1. Tulajdonosok és befektetők
2. Kötvénytulajdonos-tagok és befektetők
3. Szponzor
4. Garancia alap
5. Vizontbiztosító
6. Piaci szereplők összessége
7. Állam

Érdekelt személyek és testületek (anyagi-, szakmai-, társadalmi szerepből adódó és erkölcsi érdekelttség)

8. Igazgatóság
9. Felügyelő bizottság
10. Menedzsment
11. A független könyvvizsgálók
12. Dolgozók, szakszervezetek

Szabályozóelemek

13. Szavatoló tőke
14. Biztosítási törvény, működésre előírt egyéb szabályok
15. Állami Felügyelet (PSZÁF)

A biztosítók biztonságos működését, „pénzügyi lejtőre kerülés” esetén a megfelelő lépések megtételét a legtöbb esetben sikeresen garantáló rendszer tehát részben:

- részben olyan szereplőket tartalmaz, akik befizetéseikkel biztosítják az intézmény pénzügyi egyensúlyát,
- részben olyanokat, akik érdekeltek a pénzügyi egyensúly fenntartásában s megteremtésében,
- részben pedig a szereplőkre ható szabályozási elemek, melyek alakítják, befolyásolják a befizetők és érdekeltek viselkedését.

A fenti listából is látszik, hogy egy biztosító (legyen az akár egyesület akár részvénytársaság) „pénzügyi lejtőre” kerülése vagy csődje esetén a Felügyelet vitaanyagában kiemelt végső garantőrökön kívül is számos szereplő, garancia elem lép működésbe. Ezek - megfelelően kialakított szabályozás mellett - a kiemelt végső garantőrök nélkül is hatékonyan gondoskodhatnak arról, hogy a biztosító a pénzügyi egyensúly

helyreállítása érdekében megfelelő intézkedéseket tegyen. Ezért vitatjuk, hogy a csupán a részvénytulajdonos hiánya miatt az egyesületi forma jelentős kontrollálatlan extra kockázatot jelentene.

Azzal azonban egyetértünk, hogy a magyar biztosító egyesületekre vonatkozó szabályozás az európai országokban megtalálható szabályozási tapasztalatok alapján jelentősen javítható. Ezért hozzászólásunkban a Felügyelet által nyilvánossá tett vitaanyag gondolatmenetéhez kapcsolódó, azt finomító, illetve kiegészítő elemzés mellett arra törekszünk, hogy szabályozás átalakításával kapcsolatban konstruktív javaslatokat tegyünk.

Az alábbiakban először a biztosítók által vállalt kötelezettségek teljesítését biztosító, azt elősegítő garanciarendszer elemeit tekintjük át. Ebben a részben elsődleges célunk a Felügyelet vitaanyagában kifejtett gondolatok, megállapítások részletes elemzése.

II. A biztosítók által vállalt kötelezettségek teljesítését biztosító, azt elősegítő garancia rendszer elemei

1. Részvény tulajdonosok és befektetők

A Felügyelet vitaanyagának központjában a biztosító egyesületek kötvénytulajdonos-tagjainak viselkedési jellemzői állnak. A vitaanyag megállapítja, hogy míg a profitérdekeltségi séma alapján működő részvénytulajdonosok természetes érdekük alapján várhatólag megmentik a „pénzügyi lejtőre került biztosítót”, addig az egyesületek kötvénytulajdonos-szerződői - szintén érdekeiket követve - nagy valószínűséggel dezertálnak az esetleges többletbefizetések elől.

A vitaanyag nem tesz említést arról, hogy a részvénytulajdonosok befektetési hajlandóságának komoly racionális korlátai vannak.

A részvénytulajdonosok, befektetők számára egy (további) befektetésnek akkor van értelme, ha e befektetéssel várhatóan legalább annyi profit termelhető, mint egy másik hasonló befektetéssel.

Amennyiben a biztosító részvénytársaság akkora bajban van, hogy a már felvállalt pénzügyi kötelezettségekkel (ígéretekkel) együtt nem nyújthat megfelelő nagyságú várható jövőbeli profitot, sem a tulajdonos, sem a tulajdonost esetleg felváltó befektetők nem érdekeltek a helyzet megoldásában, a biztosító talpra állításában.

A nehéz helyzetben lévő biztosító talpra állítására irányuló befektetői, tulajdonosi érdekek alapján történő cselekvést alapvetően tehát nem a működési forma, hanem a jövőbeli profitkilátások vezérlik. A leányvállalatok esetében - az anyavállalat megfelelő tőkeellátottsága esetén - előfordulhat, hogy reputációs szempontok is szerepet játszanak, ha a leányvállalat „megmentésére” van szükség.

Ha a biztosító „a pénzügyi lejtőn” már elég messzire jutott, a befektetők és/vagy tulajdonosok - a reputációs szempont miatt végrehajtott feltőkésítést kivéve - a részvénytársaságot sem fogják megsegíteni, pontosan a profitérdekből következő racionális magatartásuk miatt.

Részvénytársasági formában működő biztosítók csődjére számos példát találhatunk. Az egyik legismertebb összefoglalót Roger Massey 2002-ben írt „Insurance company failure” c. tanulmányának „Appendix A” fejezetében⁴ találhatjuk.

Érdekességként felhívjuk a figyelmet az elsőként leírt esetre. A Fire, Auto and Marine Insurance Company (FAM) esete egy magánszemély által alapított nem-élet biztosító részvénytársaság gyors fejlődéséről és bukásáról szól. A FAM történetét olvasva számos párhuzamosságot találhatunk a magyar MÁV-ÁBE esettel.

Jó példa ez arra, hogy a MÁV-ÁBE eset - szinte pontról pontra azonos módon - egy részvénytársasággal is megtörtént. A FAM esete gyakorlati bizonyíték arra, hogy a MÁV-ÁBE esetben tapasztalt kontrollálatlan, szakmai szempontból nem megfelelő egyszemélyi irányítás részvénytársasági formában is előfordulhat. Tehát a MÁV-ÁBE eset nem a működési forma következménye. A hasonló esetek kockázata véleményünk szerint, nem a biztosító egyesületek korlátozásával, hanem megfelelő – az egyszemélyes „túlhatalmat” akadályozó - szabályozással és hatékony ellenőrzéssel csökkenthető.

A részvénytulajdonos vagy befektető csak egy pontig működik profitérdekai miatt garantőrként. Éppen a profitérdek miatt nyilvánvaló, hogy e szerepnek korlátai vannak. Megtörténhet (és a biztosító vagy más részvénytársaságok csődjei esetén meg is történik), hogy a tulajdonos vagy képviselői nem ismerik fel időben a problémát, vagy későn reagálnak. Ebben az esetben a biztosító részvénytársaság ígéreteinek fedezetét nem garantálják sem a tulajdonosok sem egyéb befektetők. **Vagyis a profitérdekelttség alapján működő garantőr séma sem teljes. Sőt éppen akkor nem működik, amikor a biztosító pénzügyi egyensúlya már erősen megbomlott.**

Ez válság idején a külső környezet hatására – leginkább a befektetések értékvesztése miatt - nagyobb valószínűséggel történhet meg. Vagyis a profitérdekelttségi séma éppen olyan helyzetben mond csődöt, amikor a legnagyobb szükség mutatkozik a végső garantőrre.

Pénzügyi válság idején az egyesületi formában működő pénzügyi intézmények – általában konzervatívabb befektetési politikájuk miatt - jobb teljesítményre képesek, mint a részvénytársaságok. Ezt illusztrálják a bevezetőben említett bankcsődök, vagy az ICMIF által készített – korábban már idézett - statisztikák.

A fenti gondolatmenetnek van még egy következménye. Felügyeleti szempontból az a kulcskérdés részvénytársaságok esetén is, hogy elég hamar sikerül-e az intézményt cselekvésre bírni. Akkor kell beavatkozni, amikor a társaság piaci értéke még elégséges a folyó működésből nem fedezhető kötelezettségek (ígéreték) fedezetére.

Arra is számítani kell, hogy más piacokhoz hasonlóan a biztosítók befektetői piaca sem tökéletes piac, tehát a szükséges tőke bevonása is időigényes folyamat lehet.

A befektetői piac reakcióideje pedig attól függ, hogy az adott ország biztosítási szektora mekkora és mennyire beágyazott a biztosítók nemzetközi befektetői piacába.

Végül meg kell említenünk azt, hogy a sok kisztrészes által tulajdonolt részvénytársasági formában működő pénzügyi intézmények esetén a bajban lévő intézmény megmentésére irányuló motiváció - véleményünk és a tapasztalatok szerint – szintén gyenge. Semmivel sem erősebb, mint a biztosító egyesületek kötvénytulajdonos-tagjainak motivációja biztosítójuk megmentése irányában. A kérdés tehát inkább az, hogy a sok részeses által tulajdonolt részvénytársaságok találnak-e befektetőt, akik megveszik részvényeiket és feltőkésítik a biztosítót vagy sem. Ez pedig véleményünk szerint erősen függ attól, hogy a befektetés várható profitrátája megfelelő-e, vagyis a bajban lévő részvénytársaság maradék értéke és jövőbeli profitkilátásai alapján a befektető megfelelő nagyságú várható profittal számolhat.

⁴ Roger Massey „Insurance company failure” c. tanulmánya megtalálható az alábbi honlapon:
www.actuaries.org.uk/research-and-resources/documents/insurance-company-failure

2. Kötvénytulajdonos- tagok és befektetők

Mint jeleztük, egyetértünk azzal, hogy a biztosító egyesületek kötvénytulajdonos-tagjai nem érdekeltek abban, hogy megmentsék „pénzügyi lejtőre csúszott” biztosítójukat. Náluk nem működik a profitérdeken alapuló automatizmus, mely a részvénytársaság tulajdonosát további befektetésre bírja. Mint korábban jeleztük, a részvénytársaságok tulajdonosai esetében is csak egy pontig számíthatunk erre az automatizmusra.

A bajban lévő részvénytársaságot az eredeti tulajdonos tőkehiánya esetén külső tőketulajdonosok, befektetők mentik meg a csódtól, de csak akkor, ha a befektetéstől megfelelő profitot remélhetnek.

A vitaanyag nem tesz erről említést, de e befektetők a biztosító egyesületeknél is megjelenhetnek. Különösen akkor, ha a szabályozás erre megfelelő keretet nyújt.

Nem osztjuk a vitaanyag azon megállapítását, hogy a biztosító egyesületek nem, vagy a részvénytársaságoknál jóval nehezebben fognak befektetőt találni pénzügyi nehézségek esetén.

A biztosító egyesület kibocsáthat kötvényt és befogadhat alárendelt kölcsöntőkét. Ezen kívül - megfelelő szabályozás mellett - szabadon köthetne megállapodást a befektetővel a biztosító egyesület irányítótestületeiben, menedzsmentjében uralt helyek tekintetében.

E lehetőségeket kihasználva - megfelelő profit- vagy kamatígéret esetén - a biztosító egyesület is találhat befektetőt.

A biztosító egyesületek szükséghelyzetben tőkéhez juthatnak állományuk egy részének eladásával is.

Az igaz, hogy a részvénytársaságok a fentiekén túl egyéb módokon is tőkéhez juthatnak, de a fentiek alapján nyilvánvaló, hogy az egyesületek is tudnak tőkét bevonni. Különösen akkor, ha a szabályozás ezt elősegíti.

Az Európai Unió országaiban számos olyan szabályozási elemet dolgoztak ki, melyek a fentienél is szélesebb lehetőséget jelentenek az egyesületek számára a tőkebevonásra, beleértve a működési forma megváltoztatásának lehetőségét.

Ami a szabályozást illeti, **javaslatot teszünk tehát arra, hogy a biztosító egyesületek hazai szabályozása az EU-s tapasztalatok felhasználásával adjon még több lehetőséget a befektetők számára, akár úgy, hogy a befektetők korlátozott számú képviselőt juttathassanak az irányító testületekbe.**

3. A Szponzor (munkáltatói séma)

A Felügyelet vitaanyagában lévő elemzéssel egyetértünk.

A szponzor olyan garantőr, aki az általa szponzorált biztosító profitabilitása mellett egyéb érdeket is mérlegel, ha az általa szponzorált biztosító pénzügyi egyensúlyának helyreállítása érdekében többlet tőkét kell biztosítania.

Ezért a szponzor elvileg „erősebb” garantőr is lehet, mint a profitérdekelt tulajdonos vagy a befektető. Igaz azonban, hogy ez a séma egyáltalán nem általános.

A szponzor profitérdeken túli érdekeltiségének erőssége is változhat az időben. Tehát a Felügyelet vitaanyagában szereplő megállapítás, hogy ez a garantőr séma nem alkalmazható rendszerszerűen, nyilvánvaló.

Figyelemreméltó tény, hogy a szponzor a többlet tőke költségei miatt érdekelt abban, hogy többlet tőkére ne legyen szükség, vagy csak olyan esetekben, melyek a szponzor érdekeivel összhangban vannak. Tehát amíg a szponzor befolyása és érdekeltisége erős, a biztosító működésének, menedzsmentjének külső kontrollja is valószínűleg erős.

4. A Garancia alap (és a biztosító „morális kockázata”)

Az Európában működő garancia alapok többnyire olyan alapok, melyeket biztosító részvénytársaságok, biztosító egyesületek és szövetkezetek közös hozzájárulása alapján működtetnek. E sémákkal a legalaposabban az EU Bizottság kérésére készített átfogó európai elemzés az un. „OXERA Report”⁵ foglalkozik.

Az EU Bizottság szakértőinek jelentős része az Unió minden országára kiterjedő garancia alap rendszer létrehozását sürgeti. Az ezzel kapcsolatos un. „WHITE PAPER On Insurance Guarantee Schemes” c. javaslatcsomagot szintén publikálták a fent megjelölt weboldalon.

Európai szinten véleményformáló jelentős szakértői erők támogatják tehát a biztosítók minden formájára (részvénytársaság, egyesület, szövetkezet) kiterjedő garancia alapok létrehozását, mely a szakértők szerint - az éppen bevezetés előtt álló Szolvencia II. szabályozás mellett - komoly biztosítéka lehetne a fogyasztók (a biztosítók esetén a szerződők és károsultak) védelmének.

A Felügyelet vitaanyaga azt állapítja meg, hogy mivel az ilyen alapot működtető szervezetek csak egy részénél működik rendszerszerűen alkalmazható garantóri séma (profitérdekeltség, „lenyeljük a veszteséget”), „a garantőrök azoknál az intézményeknél is azok lesznek, akik az első két típusú sémát működtető intézmények garantőrei. Vagyis itt egyfajta keresztfinanszírozás történik az önálló garantóri sémával rendelkező és az ezzel nem rendelkező intézmények között”.

Korábban rámutattunk arra is, hogy a részvénytársaságok tulajdonosai és befektetői csak egy bizonyos pontig érdekeltek garantálni biztosítóik működését.

A garancia alapok esetében is fontos megjegyezni, hogy a részvénytársaságok tulajdonosai és befektetői csak addig fogják finanszírozni a garancia alapokat, ameddig ezzel együtt képesek megfelelő profitot realizálni. Ellenkező esetben elhagyják a terepet, tehát egyáltalán nem feltételezhető, hogy általában is végső garanciát nyújtanak.

További megjegyzésünk, hogy a garancia alapok befizetői a befizetéseik védelme érdekében minden bizonnyal erős ellenállást fejtenének ki szakmai szervezeteiken és a felügyeletek figyelmének felhívásán keresztül annak érdekében, hogy a kockázatosan működő biztosítókat rábírják a megfelelő működésre. Az un. „morális kockázat” megvalósulása ellen tehát várhatóan igen komoly erők működnek majd. Arra vonatkozóan általános érvényű megállapítást tenni, hogy a „morális kockázat” elméleti lehetősége miatt a garancia alapok nem megfelelő garanciális eszközök, véleményünk szerint nem lehet.

Az európai biztosítók működésének tapasztalatai, a legutóbbi pénzügyi válság tapasztalatai, és a jelen anyagban szereplő elméleti megfontolások alapján határozottan állíthatjuk, hogy a biztosítók esetében az egyesületi és a részvénytársasági formának is vannak előnyei és hátrányai a másik formával szemben, amikor az intézmények pénzügyi nehézségekkel küzdenek.

Az egyesületek konzervatívabb befektetők, nagyobb szavatoló tőkét tartanak, belső döntéseik hosszú távú megfontolásokon nyugszanak. A részvénytársaságok könnyebben jutnak pótlólagos forrásokhoz, a tulajdonosok profitérdekeltsége miatt díjpolitikájuk elvileg előbb ütközik korlátokba, méretük átlagosan nagyobb, ezért rendszerint kevésbé érzékenyek a belső erőviszonyok változására.

A morális kockázat pedig mindkét működési formánál felmerülhet. Jól példázza ezt a MÁV-ÁBE és a FAM korábban említett esete.

⁵ A 2008-ban készült un. OXERA Jelentés az Európai Bizottság alábbi honlapján érhető el: http://ec.europa.eu/internal_market/insurance/guarantee_en.htm

Nem értünk egyet tehát azzal, hogy amennyiben egy garancia alap egyszerre véd egyesületi és részvénytársasági formában működő biztosítókat, az erősebb garantóri sémával működő részvénytársaságoknak hosszútávon elméletileg több terhet kell vállalniuk. A tapasztalati tények és fenti indoklások alapján vitatjuk tehát, hogy keresztfinanszírozás lenne az egyesületek javára és a részvénytársaságok terhére.

A keresztfinanszírozásra vonatkozó megállapítás véleményünk szerint az európai garancia alapok tapasztalatai alapján sem igazolható vissza.

Ezzel kapcsolatban meggyőző tényanyagot találhatunk a létező európai garancia alapok működését elemző – már említett – OXERA Jelentésben az „Appendix 1 IGS int he EU” függelékben (186-259. oldal).

A függelék az egyes EU országokban működő garancia alapok tapasztalatairól számol be és (Spanyolországot kivéve) szinte kizárólag részvénytársasági csődöket említ annak ellenére, hogy az EU tagállamokban működő biztosítók több mint kétharmada biztosító egyesület. Ez utóbbi állítás a Biztosító Egyesületek és Szövetkezetek Európai Szövetségének (AMICE) honlapján közzétett „Mutual insurance in figures” c. tanulmány 20. oldalán⁶ található.

A pontosság kedvéért megjegyezzük, hogy a kivételként említett Spanyolországban a garancia alap egyesületi formában működő biztosítók csődjeit is kénytelen volt kezelni. Azonban ebben az esetben sincs bizonyíték arra, hogy az egyesületi forma kockázatosabb lenne, mert a spanyol garancia alap által kezelt biztosító egyesületi csődök aránya alacsonyabb volt, mint a biztosító egyesületek aránya a biztosítók közt.

A Spanyol biztosítási piacon működő biztosítók működési forma szerinti megoszlásáról az IMF „Spain: Financial Sector Assessment Program—Detailed Assessment of Observance of the IAIS Insurance Core Principles” c. 2006-ban készült tanulmányának 5. oldalán⁷ található adatokat.

A biztosító egyesületekkel szemben felvetett „morális kockázat” ellen felhozható tapasztalati tény, hogy a 2008-as hitelválság következményeként a részvénytársasági modell alapján működő biztosítók közül több került bajba (köztük a jól ismert AIG és a belga FORTIS), míg biztosító egyesületek hasonló problémáiról nem tudunk.

Ennek elsődleges oka elemzők szerint az volt, hogy a biztosító egyesületek menedzsmentjeinek érdekeltsége lényegesen hosszabb távú, mint a részvénytársaságok menedzsmentjének érdekeltsége. Ez pedig arra utal, hogy van olyan jellemző, melyben a biztosító egyesületek működése a biztonság és a Felügyelet szempontjából kedvezőbb, mint a részvénytársasági modell.

A garancia alapok által védett biztosító egyesületek morális kockázataival kapcsolatban a már többször említett OXERA Jelentés 114. oldalán található hivatkozást egy amerikai empirikus tanulmányra, mely megállapítja, hogy az USA-ban a garancia alap bevezetése után a részvénytársaságok eszközportfóliója kockázatosabbá vált, míg a biztosító egyesületeké nem.

⁶ Az AMICE honlapján közzétett, az AISAM nevű elődszervezet által készített „Mutual Insurance in Figures c. tanulmány összefoglalójának elérési útja:

www.amice-eu.org/userfiles/file/Mutual%20Insurance%20in%20Figures%20Exec%20Summary%20AMICE.pdf

⁷ Az IMF „Spain: Financial Sector Assessment Program—Detailed Assessment of Observance of the IAIS Insurance Core Principles” c. tanulmánya az alábbi útvonalon érhető el:

www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2006/cr06219.pdf

Ez a tény is megkérdőjelezi az állítást, hogy a biztosító egyesületek kockázatosabbak lennének.

A garancia alap rendszerszerű alkalmazásával kapcsolatban perdöntő, hogy 2010-től a magyar gépjármű-felelősségbiztosítók befizetései alapján egy ilyen garancia alap már működik. Ez azt jelenti, hogy a legfontosabb felelősségbiztosítás károsultjai erre a garantőrre bármely formában működő biztosító csődje esetén számíthatnak.

A Felügyeleti vitaanyagban felvetett végső garantőr problémája erre az üzletágra tehát technikailag megoldottnak tekinthető a részvénytársasági és az egyesület formában működő biztosítókra vonatkozóan egyaránt.

Végül a fentiekben részletezett tények és gondolatok alapján úgy véljük, hogy a különböző működési formában működő biztosítók közül valamelyiket tapasztalati tények által nem igazolt - csak az egyik forma gyengeségeinek elemzésén alapuló - elméleti indokok alapján egy működő garancia alpból kizárni nem lenne helyes. Már csak azért sem, mert a befizetések arányos részét a biztosító egyesületek is teljesítették.

5. A viszontbiztosítók

Egyetértünk a Felügyelet vitaanyagában szereplő megállapítások közül azzal, hogy a viszontbiztosítók (jelentős egyszerűsítéssel) felfoghatók hitelezőként vagy befektetőként is. Az is magától értetődő, hogy a direkt biztosítóval való kapcsolat a viszontbiztosító részéről mély bizalmat feltételez, a múltbeli tények és jövőbeli elképzelések ismeretén kívül. Azzal azonban nem érthetünk egyet, hogy ezért a viszontbiztosítókkal való kapcsolat „egy szolvencia rendszer szempontjából véletlenszerű, a rendszerbe nem beleilleszthető elemnek tekinthetők”.

Véleményünk és a magyar tapasztalatok szerint - a vitaanyagban szereplő megállapítással ellentétben - a viszontbiztosítók igen fontos és a szolvencia rendszerbe mindenképpen beillesztendő elemét alkotják a biztosítókat körülvevő garancia rendszernek.

Szinte minden magyar biztosító rendelkezik viszontbiztosítással, és tapasztalataink szerint a magyar biztosítók által vásárolt viszontbiztosításokért a viszontbiztosítók erősen versenyeznek. Különösen igaz ez a Quota Share (díj- és kárányos) viszontbiztosítási fedezetre, mellyel a Szolvencia I. rendszerben is jelentősen csökkenthető a biztosító tőkeszükséglete.

A klasszikus (nem pénzügyi, illetve a Szolvencia I. rendszerben a tőkeszükségletet nem csökkentő) viszontbiztosítások nélkül – ilyen például az XL fedezet – a biztosító egyesületek és a biztosító részvénytársaságok elvben (és sokszor a gyakorlatban is) egyszerűen képtelenek lennének teljesíteni ígéreteiket, ha saját tőkéjük és díjbevételek összegét meghaladó biztosítási összegre fedezetet vállalnak.

Ezért úgy véljük, hogy az egyik legfontosabb felügyeleti kérdés - különösen a kisebb méretű biztosítók esetében - hogy megfelelő viszontbiztosítások garantálják-e a biztosító ígéreteit.

A viszontbiztosítás tehát véleményünk szerint az egyik legfontosabb garantőr a szolvencia rendszerben.

Mint jeleztük, a számottevő magyar biztosítók rendelkeznek ilyen viszontbiztosítási védelemmel. Ez alól a biztosító egyesületek sem kivételek.

Azt állíthatjuk, tehát hogy a viszontbiztosítás a magyar biztosítók garanciarendszerébe már ténylegesen beépült, ezért nem tekinthetünk rá esetleges, véletlenszerű elemként.

Igaz e viszontbiztosításokat nem akkor kell megkötni mikor a biztosító (esetleg éppen ezek hiánya miatt) már „pénzügyi lejtőre” került.

Ekkor már valóban szükség lehet olyan viszontbiztosításra – ilyen a pénzügyi viszontbiztosításnak nevezett konstrukciók egy része -, mely a biztosító szavatoló tőke problémáját lényegében a tőke megelőlegezésével oldja meg.

A viszontbiztosítók ilyen esetben a részvénytulajdonoshoz vagy bármely más befektetőhöz hasonlóan – csak a profitérdekeltség határai között – fognak garantőrként viselkedni, hiszen a legtöbb viszontbiztosító részvénytársaság.

A Felügyelet vitaanyagában a viszontbiztosítókkal kapcsolatban az szerepel, hogy „egy ilyen garantőrrel azt mondhatjuk, hogy jó ha van, de nem biztos, hogy egy már nehéz helyzetben lévő egyesület számára adódik ilyen lehetőség, illetve biztos, hogy ha már nagyon nehéz helyzetben van, akkor nem akad ilyen partner”.

A megállapítással egyetértünk, csak hogy az a biztosító részvénytársaságokra is igaz.

Itt kell megemlítenünk még a viszontbiztosítók szabályozó szerepét is.

Amennyiben egy biztosító egyesületnek (vagy részvénytársaságnak) szüksége van viszontbiztosításra, kénytelen elfogadni a viszontbiztosítók feltételeit is. Ezek a gyakorlati tapasztalatok alapján nemcsak a viszontbiztosítási fedezet díjára vonatkoznak. A viszontbiztosítók aktívan felügyelik a viszontbiztosított díjpolitikáját, kockázatvállalási, tartalékolási és kárrendezési szokásait, belső működését, pénzügyi helyzetét, Felügyelettel való kapcsolatát és együttműködésük feltételeiként ezeken a területeken is feltételeket szabnak.

Ezért is gondoljuk azt, hogy a viszontbiztosítók - olyan szabályozás mellett, mely a biztosítók számára csak díjbevételeknek, szavatoló tőkéjüknek, illetve viszontbiztosítási védelmüknek megfelelő nagyságú kockázatot enged vállalni (ilyen a pl. Szolvencia II. szabályozás) – erős rendszerszerű elemei a biztosítók működését biztosító garancia rendszernek, nem tekinthetők esetleges, véletlenszerű garantőrnek.

Mint jeleztük, a nemzetközi viszontbiztosítási piac kiterjedtsége, Magyarországon való jelenléte, könnyű elérhetősége miatt alkalmas is erre a szerepre.

A lényeg az, hogy a biztosítót megfelelően védő viszontbiztosítások megkötését a szabályozás még a „pénzügyi lejtőre” kerülés előtt megkövetelje (a működési formától függetlenül).

Megjegyezzük még, hogy a magyar Felügyeletnek törvény adta joga, hogy viszontbiztosítás kötését írhatja elő, tehát felmerülő kockázat esetén bármely biztosítót kötelezhet arra, hogy megfelelő viszontbiztosítási védelmet vásároljon.

A Közlekedési Biztosító Egyesület indulásakor a Felügyelet élt is e lehetőségével és a kezdeti években 90%-os arányos fedezet vásárlását írta elő.

Javaslatunk e területen az, hogy a magyar biztosító egyesületek (és részvénytársaságok) viszontbiztosításainak elégségességét a Felügyelet folyamatosan ellenőrizze a Szolvencia II. rendszer bevezetéséig is.

A Szolvencia II. rendszerben pedig a biztosító valós kockázataival arányosan, új módon számolt szavatoló tőkeszükséglet kényszeríti majd ki a megfelelő viszontbiztosítási szint beállítását ott, ahol viszontbiztosítás nélkül a rendelkezésre álló tőke kisebb lenne a valós kockázat alapján számított tőkeszükségletnél.

6. A piaci szereplők összessége

A Felügyelet vitaanyaga szerint az iparági reputáció megmentése, a tovaryúró hatás elkerülése érdekében egyes szereplők beavatkoznak és megmentik, a nehéz helyzetben lévő biztosítókat a csődtől.

Technikailag ez leginkább úgy valósul meg, hogy a „megmentők” megveszik a bajba került részvényeit és/vagy szerződésállományát (ha ennek van értelme). Nyilvánvaló, hogy

egyesületek esetében a tulajdonjogok megvételéről, átadásáról nem lehet szó. **A szerződésállomány, vagy annak egy része azonban eladható, sőt eladhatók a biztosító működő egységei, értékesítési hálózata stb. Ez azt jelenti, hogy a részvénytársaságokhoz hasonló módon a biztosító egyesületek is pénzhez juthatnak baj esetén, ha van értékesíthető állományuk, vannak működő szervezeti egységeik stb.**

Az is nyilvánvaló, hogy egy ilyen „akció”, illetve tranzakció átlépheti a nemzeti határokat.

A Felügyelet vitaanyaga szerint:

. „Egy ilyen mentőakció szükségszerűen ad-hoc jellegű, nem mindig működik..... Emiatt nem tekinthető rendszerszerű védelemnek.Egy ilyen megoldás csak ott tud működni, ahol erős kölcsönösségi szektor van. Magyarországon nem ez a helyzet..”

Véleményünk szerint is igaz, hogy nincs garancia egy ilyen mentőakcióra. Az egyesületek állományának és egyéb értékesíthető egységeinek eladhatósága azonban egyáltalán nem a véletlenül múlik, hanem azon, hogy a felkínált állomány, egységek megvétele racionális befektetési döntés-e, és azon, hogy az információ kellő időben elér-e a potenciális befektetőkhez.

Ebben a tekintetben sincs különbség a biztosító egyesületek és részvénytársaságok között. Az állomány vagy a működő egységek eladása részvénytársasági és egyesületi formában működő biztosítók esetében egyaránt szóba jöhet.

A magyar piac két fontos egyesületi példáján is jól illusztrálhatók a fenti gondolatok. A MÁV-ÁBE állománya 2008-ban eladhatatlannak bizonyult. A biztosító korábbi ígéreteihez kapcsolódó fedezetlen kötelezettségei (felhalmozott várható vesztesége) már messze meghaladták azt a határt, ami az állomány megvétele esetén még elfogadható várható jövőbeli profitot hagyott volna az új tulajdonos számára. A megveendő állomány megmaradási arányát a potenciális befektetők (joggal) alacsonyra értékelték, mert néhány hónappal később megfelelő díjszabással az állomány jelentős részét meg lehetett szerezni az átvállalandó veszteségnél lényegesen olcsóbban is.

Hozzáteszük, hogy információink szerint 2007-ben - még a felfüggesztés előtt – volt komoly érdeklődés a biztosító állományára.

A TIR biztosító egyesület 2009 elején sikerrel értékesítette kötelező gépjármű felelősségbiztosítási állományát. Ez azt mutatja, hogy a „megmentés” vagy befektető találás nem elsősorban a biztosító működési formájától függ.

Vitatjuk tehát, hogy az egyesületek esetében az iparági megmentő, illetve befektető megjelenése a működési forma kérdése. Vitatjuk azt is, hogy az elemzés leszűkíthető a hazai szakmai szereplőkre, illetve potenciális befektetőkre.

Az állítjuk, hogy a szerződésállomány vagy a működő egységek eladására a biztosító egyesületeknek ugyanolyan lehetőségek állnak rendelkezésükre, mint a biztosító részvénytársaságoknak. Ez a lehetőség a befektetők profitérdekeltségének sémája alapján (annak korlátaival), a befektetési piac fejlettségének megfelelően, rendszerszerűen működik.

A Magyarországon működő biztosítók, illetve állományaik nem túl ritka adás-vétele azt jelzi, hogy a befektetői piac elég fejlett, akár a biztosító részvénytársaságok akár a biztosító egyesületek szükség esetén tőkéhez juthatnak pozitív piaci értékkel bíró állományuk, működő egységeik eladása révén, ha szükséghelyzetbe kerülnek.

7. Az Állam

Teljes mértékben egyetértünk a Felügyelet vitaanyagában szereplő megállapításokkal. A biztosító egyesületek (és részvénytársaságok) esetében nem lehet cél, hogy az állam végső garantőrként működjék. **Olyan garanciarendszert kell működtetni, amely mellett az állami részvétel szükségessége lehetőleg fel sem merül.**

Ez az érv is az Európai Bizottság apparátusa által minden tagállamban bevezetni javasolt garancia alapok működtetése mellett szól.

8. Az Igazgatóság

A biztosító egyesületek és részvénytársaságok működését szabályozó garancia rendszernek nemcsak olyan elemei vannak, melyek befizetések segítségével garantálják a biztosítók ígéreteinek teljesítését.

A biztosítók kötelezettségvállalási politikáját, kockázatvállalási gyakorlatát a tulajdonosokat, illetve kötvénytulajdonos-tagokat képviselő igazgatóság határozza meg.

Tehát elsősorban az igazgatóság döntéseinek következménye az, ha egy biztosító fedezetlen ígéretek bocsát ki, olyan kötelezettségeket vállal, melyeket nem majd teljesíteni.

Ezért úgy véljük, hogy az igazgatóságok, illetve tagjaik érdekeltsége, természetes viselkedése a tulajdonos érdekeltségével összemérhető szerepet játszik abban, hogy a biztosító gazdálkodása egyensúlyban van-e, hogy a biztosító megteszi-e a szükséges lépéseket, ha gazdasági egyensúlyát veszély fenyegeti.

Ezért is gondoskodik általában a szabályozás arról, hogy az igazgatóságok tagjai bizonyos feltételeknek megfeleljenek, hogy az igazgatóság működésének kockázata alacsony legyen.

Az un. Sharma Jelentés⁸ által elemzett európai biztosítói csődök jelentős részénél (és a MÁV-ÁBE esetében is) kimutatható, hogy a biztosító pénzügyi nehézségei alapvetően az igazgatóságok terhére írhatók (Sharma Jelentés 38. oldal 4.5, pont).

A részvénytársaságok igazgatóságairól közismert, hogy túlzottan rövidtávú érdekeltségük a szükségesnél gyakrabban eredményez csődközeli állapotot, vagy csődhelyzetet. Ezért törekszik a leendő Szolvencia II. szabályozás is az igazgatóságok, menedzsmentek érdekeltségi rendszerének szabályozására, korlátozására, nyilvánossá tételére.

A biztosító egyesületek esetében a profitérdek hiánya miatt rendszerszerűen ilyen motivációval az igazgatóság és a menedzsment körében általában nem kell számolni.

Ebben a vonatkozásban tehát az egyesületi modell jobban teljesít a részvénytársasági modellnél.

Jól illusztrálja ezt az a tény, hogy a biztosító egyesületek lényegesen óvatosabb befektetési politikájuk miatt kevésbé voltak érintettek a 2008-as hitelválság által.

Az egyesületek működésével kapcsolatban a Felügyelet vitaanyaga arra hívja fel a figyelmet, hogy az „hogy egy tényleges tulajdonos nélküli intézménynél van tőke, az önmagában veszélyes helyzet, lényegében egy figyelemfelhívás annak eltulajdonítására, „privatizálására”. Valóban, első látásra úgy tűnhet elég megszerezni egy biztosító egyesület feletti rendelkezési jogot ahhoz, - például a közgyűlés vagy küldöttgyűlés tagjainak befolyásolásával - hogy a tulajdonos nélküli tőke magánkezekbe vándoroljon.

⁸ A Szolvencia II. rendszer egyik legfontosabb megalapozó tanulmánya a Paul Sharma és munkacsoportja által 2002-ben készített „Report Prudential Supervision of Insurance Undertakings” c. tanulmány az alábbi honlapon érhető el:

http://ec.europa.eu/internal_market/insurance/docs/solvency/solvency2-conference-report_en.pdf

Egy egyesület tőkéjének „privatizálása” azonban - véleményünk szerint - nem egyszerű.

A Felügyelet vitaanyaga az esetleges akadályokat nem elemezi, pedig ezek jelentősen befolyásolják az adódó következtetéseket.

Az egyesület új irányítójának még az igazgatóság és a felügyelő bizottság esetlegesen ellenálló tagjainak lecserélése után is számos problémája akadna.

Mivel a biztosítók a Felügyelet által megkövetelt és rendszeresen ellenőrzött belső szabályzatok alapján működnek, több lényeges belső szabályzatot (tartalékolási szabályzat, befektetési szabályzat, kockázatvállalási politika, összeférhetlenségi szabályok) módosítani kellene, vagy meg kellene szegni akkor, ha valamely rossz szándékú irányító vagy irányító csoport a közös tulajdont „magánosítani” kívánja.

Ezen kívül ahhoz, hogy a biztosító „felesleges” tőkéje magánkezekbe vándoroljon, el kellene távolítani a belső védelmi vonalakon ellenálló személyeket.

A fentiek olyan kísérő jelenségekkel járnak, melyeknek a Felügyelet negyedéves jelentésekhez kapcsolódó ellenőrzési rendszerén fenn kell akadniuk (pl. vezetőváltások, fontos szabályzatok változása, befektetési politika, befektetés állomány, tőkehelyzet változása, belső ellenőri jelentések minősége, személyes kapcsolatok változása stb.).

2012-től pedig a Szolvencia II. új garanciaelemeivel is meg kellene „küzdeni”, különös tekintettel a kockázatmenedzsment rendszerre.

A fenti érvek alapján úgy véljük, hogy a biztosító egyesületek szavatoló tőkéjének léte, illetve annak az irányító személyek vagy testületek által történő feltételezett eltulajdoníthatósága nem azonosítható meglapozottan olyan kockázatként, melyet - más lehetőség hiányában - csak a vitaanyagban javasolt tőke nélküli biztosító egyesületi modell segítségével lehet megoldani,

9. A felügyelő bizottság

A magyar biztosítási törvény nagy egyesületek esetében – további garancia elemként - a biztosító részvénytársaságoknál szokásos kétszintű irányítási rendszert ír elő. A kétszintű irányítási rendszerben felügyelő bizottság ellenőrzi az igazgatóság működését.

Elemzésünk szempontjából a felügyelő bizottság legfontosabb tulajdonsága, hogy személyében független az operációt irányító igazgatóságtól. Ezen felül a belső ellenőrzésen keresztül egy lényeges belső védelmi vonalat kontrollál, így fontos része annak a garancia rendszernek, mely a biztosítók megfelelő működését garantálja.

A felügyelő bizottság tagjainak egyenkénti felelősségre vonhatósága szintén fontos garancia elem, mert a tagok kockázatvállalási hajlandóságát erősen csökkenti.

10. A menedzsment

A Felügyelet vitaanyaga a biztosító egyesületek menedzsmentjével kapcsolatban azzal érvel, hogy a tulajdonosok és a menedzsment eltérő érdekei jelentősen eltérnek. „Ez különösen erős lehet olyan intézményeknél, mint az egyesület, ahol ráadásul még nincs is tulajdonos. Vagyis a menedzsment lényegében ellenőrzés nélkül dolgozik”

Véleményünk és tapasztalataink szerint az a megállapítás, hogy a biztosító egyesületeknél a menedzsment ellenőrzés nélkül dolgozik, a gyakorlatban nem állja meg a helyét.

Nem világos, hogy a választott igazgatóságot és felügyelő bizottságot, azok ellenőrző erejét miért nem említi meg a vitaanyag.

Saját biztosító egyesületünk első tíz évében (a Felügyelet által ismert módon) erős ellentétek voltak a menedzsment és az igazgatótanács között. Semmiképpen sem mondhatjuk, hogy a menedzsment ellenőrzés nélkül dolgozott. Ma sem ez a helyzet.

Egy nagyobb egyesület igazgatósága és a felügyelő bizottsága a biztosító működéséért személyes felelősséget visel és felelős a közgyűlésnek vagy a tagokat képviselő küldöttgyűlésnek. Már csak ezért sem hagyhatja egyik testület sem, hogy a menedzsment pazarlóan, ellenőrzés nélkül gazdálkodjon. A felügyelő bizottságnak kötelezettsége a biztosító törvényes működésének ellenőrzése, mely kötelezettséghez a törvény egyéni felelősségre vonási lehetőséget is kapcsol.

Csupán a profitérdekelt tulajdonos hiánya alapján, a fentiek miatt, véleményünk szerint nem állja meg a helyét az állítás, hogy a biztosító egyesületek menedzsmentje ellenőrzés nélkül dolgozik. Azt nem zárhatjuk ki, hogy ilyen helyzet egyedi esetben kialakulhat, de **ez a kockázat jelentősen csökkenthető az összeférhetlenségi szabályok és a különböző testületek egymástól való függetlenségét biztosító előírások betartásával, a Szolvencia II. rendszer által megkövetelt védelmi vonalak és transzparencia követelmények kiépítésének megkövetelésével.**

Megjegyezzük továbbá, hogy a sok tulajdonossal rendelkező részvénytársaság esetében ugyanígy nincs garancia arra, hogy a menedzsment, vagy a tulajdonosok egy része nem él vissza befolyásoló erejével.

Korábban említett példánk (a FAM csődje) szerint egy tulajdonos esetében is előfordulhat szakszerűtlen, felelőtlen, csődhöz vezető irányítás.

A két működési forma közül e kockázat alapján tehát egyik sem tekinthető kockázatosabbnak.

A Felügyeleti vitaanyag további súlyos állításokat fogalmaz meg. „Ennek a menedzsmentnek lényegében nincs mit veszítenie (nem a saját tőkéjét veszíti el), viszont a cég által elért nyereséget könnyen magáévá teheti.”

Ahhoz, hogy a fenti állítás helytálló legyen a gyakorlatban is az kell, hogy a biztosító egyesület menedzsmentje valóban érdemi belső kontroll nélkül dolgozhasson, továbbá az is szükséges, hogy a menedzsmentnek érdemi külső kontrollja se legyen.

Véleményünk szerint eleve sem az első, sem a második feltétel nem áll fent. Az első feltételről már volt szó. A másodikkal kapcsolatban itt csak utalni kívánunk arra, hogy néhány bekezdéssel korábban már kifejtettük azt az álláspontunkat, hogy egy biztosító egyesület (vagy részvénytársaság) vagyonának eltulajdonítása, az előírt szabályozók és a felügyeleti ellenőrzés miatt nehezen kivitelezhető a gyakorlatban. Még az irányítás birtokában is jelentős akadályokkal kell számolni. Ehhez annyit teszünk hozzá, hogy a Felügyeleten és más állami szerveken (APEH, VPOP, rendőrség, ügyészség) kívül a Felügyelet felé jelentésre kötelezett könyvvizsgáló is fontos külső kontroll feladatot lát el.

Talán érdemes itt utalni arra is, hogy a MÁV-ÁBE esetében is egy ilyen külső kontroll működése miatt derült fény arra, hogy a menedzsment (és egyben az igazgatóság) vezetője szokatlan pénzügyi tranzakciókat hajtott végre.

A fentiek alapján azt állíthatjuk tehát, hogy nem kellően bizonyított, hogy a biztosító egyesületek menedzsmentjének érdeke a hazardírozás felé hajtaná a menedzsmentet. Továbbá a Felügyelet vitaanyaga alapján a részvénytársaságokra vonatkozó mélyebb elemzés hiányában e területen sem állapítható meg a biztosító egyesületek részvénytársaságokénál nagyobb kockázata.

A 2008-as hitelválságban tapasztaltak (a fentiekben már hivatkozott riportok, statisztikák szerint) éppen a vitaanyagban szereplő hazardírozási hajlam ellenkezőjére utalnak a biztosító egyesületek esetében. A tapasztalati tények alapján úgy tűnik, éppen a részvénytársaságok menedzsmentjeivel kapcsolatban vannak inkább erős jelek a túlzott kockázatvállalási hajlamra.

Azt is meg kívánjuk jegyezni, hogy a hazai biztosító egyesületek (és részvénytársaságok) vezetőinek (igazgatóság, felügyelő bizottság, szakmai menedzsment, egyéb Felügyelet által ellenőrzött vezetők) többsége munkajövedelemből él és nem halmozott fel jelentős tartalékokat, melyek csőd esetén biztosítanák megélhetésüket. Ennek talán legfontosabb oka, hogy ehhez elégséges jövedelem a hazai biztosítási piacon jellemző intézmények többségében nem, vagy csak alig néhány poszton kereshető meg.

Ezért a gyakorlatban a biztosító egyesületek vezetői éppen a vitaanyagban jelzettel ellentétes, körültekintő kockázatvállalás irányában motiváltak, mert a biztosító egyesület tőkájének megszerzése nem reális lehetőség számukra.

Nem kívánjuk azt állítani, hogy lehetetlen olyan menedzsereket találni, akik függetleníteni tudják magukat a biztosító egyesületben megszerezhető jövedelmüktől és vállalhatják a vitaanyagban jelzett kockázatot. Azt azonban a gyakorlati tények alapján határozottan állíthatjuk, hogy a folyamatos jövedelmüktől többnyire erősen függő magyar biztosító egyesületi vezetők kockázatvállalási hajlandósága egyszerű személyes érdekeik, szakmai reputációjuk és anyagi biztonságuk szükséges védelme miatt igen korlátozott. A biztosító egyesület pénzügyi problémái miatti állásvesztés számukra egyben az igen kis magyar biztosítási piacon való ellehetetlenüléssel, vagy lényegesen alacsonyabb váltási, illetve újrakezdési eséllyel jár.

A fenti gondolatokat természetesen a hazai részvénytársaságokra is érvényesnek gondoljuk, így e tekintetben sem látjuk indokoltnak a két működési forma eltérő kockázatosságát megállapítani.

11. A független könyvvizsgáló

A beszámoló auditálása a biztosító egyesületeknél is kötelező a Biztosítási törvényben meghatározott méret elérése után. Így a nagyobb biztosító egyesületek és a részvénytársaságok között ebben sincs lényeges különbség.

A független könyvvizsgáló felelőssége, hogy a biztosító pénzügyi helyzetének értékelését ellenőrizze, és felhívja a figyelmet az általa feltárt kockázatokra. A könyvvizsgáló külön jelentést készít a Felügyelet számára. A függetlenség, a könyvvizsgálói felelősség és a Felügyelet erős kontrollja komoly garanciát ad arra, hogy a könyvvizsgáló kellő óvatossággal járjon el és a biztosító pénzügyi helyzetéről reális jelentést hagyjon jóvá. **Ezért a könyvvizsgáló léte az egyik legfontosabb garancia arra, hogy a garancia alapok és a Felügyelet a biztosító pénzügyi egyensúlyának megbomlása esetén megfelelő információt kapnak.**

12. Az alkalmazottak, a szakszervezetek

Az alkalmazottak és a szakszervezetek kontroll funkciója lehet erős, de a magyar biztosító egyesületek esetében csak néhány munkavállalónak van olyan erős kontroll szerepe, mellyel a működés biztonságát garantálja. A vezető aktuárius, a vezető orvos, a számviteli rendért felelős vezető, a kockázatkezelési vezető, az egyes ágazatok, nagyobb szervezeti egységek vezetői látnak el olyan kulcsszerepet, melyek érintettek akkor, ha valamely testület, vagy szereplő a biztosító gazdasági helyzetét befolyásolni kívánja, vagy a racionális szakmai szabályokat meghaladó kockázatvállalásra törekszik.

E kulcspozíciókban lévő alkalmazottakkal kapcsolatban is úgy véljük, folyamatos jövedelmüktől függenek és ezért szakmai reputációjuk, így további jövedelemszerzési esélyeik fenntartása érdekében kockázatvállalásuk korlátos. Ezért inkább hajlamosak úgy

cselekedni, hogy biztosítójuk ígéretei ne haladják meg a fedezhetőség határát, vagy elősegítsék a szükséges intézkedéseket, amennyiben biztosítójuk pénzügyi lejtőre kerül.

Ezzel az érveléssel is azt kívánjuk jelezni, hogy a tulajdonosokon kívül a biztosítók, így az egyesületek pénzügyi egyensúlyát számos szereplő garantálja, melyeket mind figyelembe kell venni a következtetések levonásakor.

13. Szavatoló tőke

A Felügyelet vitaanyagában szereplő javaslat szerint a jelenlegi biztosító egyesületeket olyan kölcsönösségi biztosítókkal kell felváltani, amelyek nem rendelkeznének tőkével. Amennyiben ez alatt azt is értjük, hogy a kölcsönösségi biztosítónak szavatoló tőkére sincs szüksége, olyan működési modellt kívánnánk bevezetni, mely a jelenlegi európai biztosítói szabályozással ellentétes. A szavatoló tőke véleményünk szerint a biztosítók működését jelentősen befolyásoló egyik legfontosabb szabályozói garanciaelem, amely már a Szolvencia I. rendszerben is alacsonyra szorította a fedezetlen ígéreteket maguk után hagyó csődök valószínűségét.

A Felügyelet vitaanyaga elsősorban a tulajdonos-nélküliséggel, illetve a tényleges tulajdonos hiányával és az ebből eredeztetett kockázatokkal indokolja, hogy a biztosító egyesületek tőkéjének léte logikátlan és veszélyes.

Az indoklást tapasztalati adatok, tények vagy elégséges számú példa nem támasztja alá.

A tőke szükségtelensége mellett a vitaanyag azzal érvel, hogy az egyesület helyett javasolt un. kölcsönösségi biztosítónak - mely lényegében felosztó-kirovó elven működik - nincs szüksége tőkére, mert a tagok vagy kevesebb szolgáltatás kapnak, vagy többet fizetnek, ha ez szükséges a pénzügyi egyensúly megteremtéséhez.

Egyetértünk azzal, hogy a javasolt elméleti felosztó-kirovó modellben nincs szükség tőkére. Egyetértünk azzal is, hogy a javasolt modell csak akkor működne, ha a biztosító kötvénytulajdonos tagjai stabil közösséget alkotnak és csak saját maguk számára nyújtanak biztosítási védelmet.

Az elméleti szempontból tiszta és logikus felosztó-kirovó modell működtetése azonban jelentős problémákat vet fel. Véleményünk szerint a károk időben változó mennyiségét és a közösség egyes tagjainak esetleges vagyoni korlátait a gyakorlatban nem kezelné megfelelően a javasolt modell.

Az egyes évek eltérő kártapasztalatai miatt időbeli kiegyenlítő mechanizmus nélkül a modell folyamatos finanszírozhatósága kérdésessé válhat. Kisebb veszélyközösségek esetén, azokban az években mikor a közösség által térítendő kárösszeg kiugróan nagy, a közösség együttes erejét is meghaladhatja a károk kompenzálása. Gondoljunk a 2010. évi elemi károkra, melyek sok esetben kisebb területen élő közösségekre koncentráálódtak.

Véleményünk szerint a véletlentől függő évente változó terhelés önmagában is problémát jelentene a tagok számára.

A javasolt modell abban az esetben sem működne megfelelően, ha egy kisebb önmagát biztosító közösség egy-két tagját éri igen nagy kár. Ebben az esetben a kárt nem szenvedettek csak akkor adnák össze a kártérítést a kárt szenvedett tagok számára, ha a közösség egy tagjára jutó teher nem haladja meg az egyes tagok vagyoni helyzetét, jövedelmi viszonyai által erősen behatárolt fizetési hajlandóság illetve képesség (eléggé szubjektív) határait. A közösség kevés tagját ért nagy kár esetén jelentős kockázata lenne tehát annak, hogy a kárt nem szenvedett tagok nem fizetnének, vagy dezertálnának.

Véleményünk szerint a fentiek miatt a kölcsönösségi felosztó-kirovó alapú modellben is igen hamar felmerülne a kiegyenlítő tartalék szükségessége.

A szavatoló tőke, illetve a kiegyenlítő tőke az európai biztosítók természetes fejlődése során jelent meg. A biztosítók első működési modellje valóban a felosztó-kirovó kölcsönösségi biztosítót alapító közösség modellje volt. A biztosítási piac fejlődése során azonban e modell visszaszorult. A legtöbb európai ország biztosítási piacán a stabilabban, időben kevésbé kiegyenlített díjterheléssel működő, a szerződők illetve biztosítottak számára kényelmesebb, előre fizetett fix hozzájáruláson alapuló egyesületi és részvénytársasági modell nyert teret.

E modernebb modellek jellemzője a kiegyenlítő tartalék és a szavatoló tőke.

Véleményünk szerint nem lenne szerencsés a magyar biztosító egyesületekre vonatkozó szabályozással visszatérni egy kevésbé működőképes, sérülékenyebb modellhez, szembe menve az európai biztosítási szabályozás szavatoló tőkén, átlátható működésen, változatos belső és külső kontrollokon alapuló rendszerével.

A fentiek miatt nem értünk tehát egyet azzal, hogy a biztosító egyesületek „tulajdonos nélkülsége”, illetve e tulajdon feltételezett (de általunk vitatott) könnyű támadhatósága megfelelő indok lenne az egyesületek oszthatatlan, közösségi tulajdonának elvetésére.

Az oszthatatlan közösségi tulajdon szinte minden gazdaságban ismert és működő tulajdoni forma. Például a magyar szövetkezetek, társadalmi szervezetek, önkormányzatok is rendelkeznek feloszthatatlan közösségi tulajdonnal.

Azt korábban is jeleztük, hogy egyetértünk azzal, hogy a részvénytársaságok tulajdonosai és az oszthatatlan közösségi tulajdonnal rendelkező közösség tagjai eltérő motivációval és viselkedésmintával rendelkeznek.

A biztosító egyesületek esetében azonban ez - elsősorban a biztosítókat körülölelő, ellenőrző szabályozó rendszer, a belső és külső védelmi vonalak meghatározó jelentősége miatt - nem lehet elegendő ok a forma korlátozására, amennyiben az egyéb követelmények tekintetében a biztosító egyesület eleget tesz a részvénytársaságokkal szemben támasztott követelményeknek.

A közösségi („tulajdonos nélküli”) tulajdon veszélyességével kapcsolatos eltérő álláspontunkat már korábban az igazgatóság szerepének, viselkedési jellemzőinek elemzése kapcsán kifejtettük.

A Felügyelet vitaanyagában szerepel, hogy „... a biztosító egyesületi szektor jellemzően stabil, jól működő intézményekből áll... rövid és középtávon – mostani tudásunk szerint – semmi nem veszélyezteti a biztosító egyesületek működését, a velük szerződő, vagy más kapcsolatban lévő ügyfelek érdekeit...”

Mivel a Felügyelet vitaanyagában körvonalazott veszélyek leginkább „pénzügyi lejtő” esetén jelentkezhetnének, azt javasoljuk, hogy a szabályozó rendszer legfeljebb csak akkor avatkozzon be a biztosító egyesületek működésébe, ha arra valóban szükség van. Az javasolt esetleges átalakulási kényszer csak akkor lépjen életbe, ha a biztosító egyesület „pénzügyi lejtőre” kerülésének esélye valós, vagyis a szavatoló tőke egy adott szint alá kerül.

A megfelelő szavatoló tőke szint meghatározásához érdemes figyelembe venni a Szolvencia II. rendszer alapelemeit megtervező CEIOPS véleményét.

Az európai biztosítói csődökkel kapcsolatban végzett CEIOPS vizsgálatok szerint, a pénzügyi egyensúly megbomlásának esélye jelentősen csökken, ha a Szolvencia I. rendszerben a szavatoló tőke szint eléri, illetve meghaladja a számított

követelmény 150%-át. E megállapítás a CEIOPS Szolvencia II. rendszert megalapozó egyik tanulmányában⁹ (Consultation Paper no. 7, 267. oldal) található.

A Szolvencia II. rendszerben a számított biztonsági tőke 150%-át gondoljuk hasonló biztonságot adó tőkeszintnek.

Minderre azonban véleményünk szerint nincs szükség, mert nincs bizonyíték arra, hogy a biztosítókra általában vonatkozó fentiekben elemzett teljes garancia rendszer az egyesületek esetében gyengébb biztosítékot nyújt, mint a biztosító részvénytársaságok esetében.

Következtetésünket egyrészt arra alapozzuk, hogy (mint több helyen jeleztük) mindkét modell működési módjában vannak előnyök és hátrányok egymáshoz képest, ha a „pénzügyi lejtőn” nyújtott működési biztonságot vizsgáljuk. Másrészt arra hivatkozunk, hogy eddigi elemzésünkben számos a garantőrön túlmutató lényeges hatású szereplőt, szabályozót és működési mechanizmust azonosítottunk.

Ezek a garancia elemek a „pénzügyi lejtőre” került biztosító egyesületnél megbontanák a Felügyelet vitaanyagában vélelmezett esetleges negatív visszacsatolást, melyet a vitaanyag alapvetően az egyesületek kötvénytulajdonos-tagjainak érdektelenségéből és a menedzsmentnek tulajdonított hazardírozó kockázatvállalásból vezet le, figyelmen kívül hagyva az általunk elemzett egyéb mechanizmusok hatását.

Nem állítjuk, hogy elemzésünkben az egyes garanciaelemek hatását egymáshoz képest értékeltük volna. Azonban a garantóri sémákon felül azonosítható garancia elemek számossága legalábbis arra utal, hogy csupán a garantóri sémák elemzése alapján levont következtetések megalapozottsága erősen megkérdőjelezhető.

A szavatoló tőkével kapcsolatban fontosnak tartjuk megemlíteni, hogy több országban (Németország, Spanyolország) az un. minimális biztonsági tőke szintje 25%-kal alacsonyabb azon biztosító egyesületeknél, amelyek pótbefizetést írhatnak elő tagjaik számára. Tehát a szabályozás más országokban elismeri, hogy a pótbefizetés intézménye a részvénytársaságokkal szemben plusz garancia elem a biztosító egyesületeknél.

Bár logikai értelemben a pótbefizetés elrendelhetősége kétségtelenül többlet garancia elem a biztosító egyesületeknél a részvénytársaságokkal szemben, a pótbefizetés intézményének valódi működőképessége kérdéses lehet, ha annak behajthatóságáról a szabályozó rendszer nem gondoskodik.

A Felügyelet vitaanyaga ezzel kapcsolatban – helyesen – állapítja meg, hogy Magyarországon a pótbefizetés teljesítése könnyen elkerülhető. A Felügyelet vitaanyagával egyetértünk, de úgy gondoljuk megfelelő szabályozással – melyre vonatkozóan a későbbiekben javaslatot teszünk – lényegesen hatékonyabbá tehető a pótbefizetés intézménye.

Végül pedig arra hívjuk fel a figyelmet, hogy a biztosító egyesületek általában lényegesen magasabb szavatoló tőke szintet tartanak, mint a részvénytársaságok.

Például a Német biztosító egyesületekre 250-450%-os szolvencia hányados jellemző. (Az adat a HUK Coburg - az egyik legnagyobb német biztosító egyesület – képviselői által a hetekben Magyarországon tartott tájékoztatón hangzottak el).

A részvénytársaságok szavatoló tőke szintjét a megfelelő profitabilitási szint érdekében maguk a tulajdonosok korlátozzák. A biztosító egyesületek esetében ilyen korlátozó mechanizmus nincs. Ezért hosszabb távon tendencia van arra, hogy a biztosító egyesületek nagyobb szavatoló tőkék miatt nagyobb sokkokat tudjanak elviselni, mint a részvénytársaságok.

⁹ A hivatkozott Consultation Paper no. 7 c. dokumentum a CEIOPS honlapján az alábbi elérési útvonalon található:

https://www.ceiops.eu/fileadmin/tx_dam/files/consultations/consultationpapers/DOC07_05.pdf

14. Biztosítási törvény, a biztosítók működésére vonatkozó egyéb szabályok

Már foglalkoztunk a szabályozók fontosságával, melyek véleményünk szerint mára már sokkal fontosabb szerepet töltenek be a biztosítók működési biztonságának garantálásában, mint a tulajdonforma.

A biztosítók működési feltételeivel, irányításával, működésével kapcsolatos keretszabályokat a Biztosítási Törvény, a Gazdasági társaságokról szóló Törvény, a Polgári Törvénykönyv, az Egyesülről szóló Törvény és a Szövetkezetekről szóló Törvény tartalmazza.

A legfontosabb garanciális szabályozó elemeket a Biztosítási Törvény foglalja össze. Az egyéb törvények az egyes működési formák működésének általános, lényegében minden tevékenységre érvényes alapstruktúráját határozzák meg.

A Biztosítási Törvény a 300 millió Ft díjbevétel fölött lényegében nem tesz különbséget részvénytársasági és egyesületi forma között az engedélyezés, a működési követelmények, az ellenőrzés és a tőkekövetelmények tekintetében.

Csupán a minimális biztonsági tőkére vonatkozó előírás kedvezőbb 25%-kal az egyesületek számára. A kis egyesületek a kötelezően alkalmazandó személyek tekintetében és az adatszolgáltatás tekintetében alkalmazhatnak könnyített szabályokat.

Azt mondhatjuk, hogy a biztosítók működését, gazdasági egyensúlyát, ígéreteinek fedezhetőségét garantáló legfontosabb szabályrendszer a nagy egyesületek és a részvénytársaságok esetében lényegében azonos. Ebből adódóan „pénzügyi lejtő”-re kerülés esetén mindkét szervezeti forma működésével, reakcióival szemben azonos elvárások érvényesülnek.

E témakörben különös jelentőséggel bírnak az adatszolgáltatási rendszer, illetve a Felügyelet ellenőrzési és kényszerintézkedési lehetőségei. Ezek segítségével a Felügyelet többek közt a biztosító pénzügyi helyzetét ellenőrizheti, illetve rákényszerítheti a biztosítót a megfelelő intézkedések meghozatalára (kockázatkezelés, tőkefeltöltési terv stb.)

A biztosítókra vonatkozó, 2012-től hatályba lépő új európai Szolvencia II. szabályozás jelentősen bővíteni fogja a biztosítók működésére vonatkozó előírások rendszerét.

A szabályozás célja a biztosítói csődök, csőd közeli helyzetek elkerülése és a fogyasztók védelme, vagyis a biztosítók által tett ígéretekre vonatkozó garancia biztosítása. Ez ugyanaz a cél, amiért a Felügyelet vitaanyagában szereplő javaslatok megfogalmazódtak.

A Felügyelet vitaanyagában szereplő javaslatok és a Szolvencia II. direktíva illetve a kidolgozás alatt lévő végrehajtási szabályok összevetése alapján megállapítható, hogy a vitaanyagban szereplő javaslatok az Európai konszenzustól eltérő módon kívánják megoldani ugyanazt a célt a biztosító egyesületek esetében.

A Szolvencia II. direktíva felépítése önmagában azt jelzi, hogy a szabályozók minden társasági forma működési biztonságát növelni kívánják. Az új szabályozás, alapvetően megváltoztatja a szavatoló tőke szükséglet számítási módját. Szigorú előírásokat fogalmaz meg az irányítási rendszerre, a belső védelmi vonalakra, a kockázatkezelésre, és az átlátható működésre vonatkozólag.

Tehát a készülő új szabályozás a Felügyelet vitaanyagában szereplő javaslatoktól eltérően a biztosító egyesületek működési garanciáit az új szabályok bevezetésével erősíteni kívánja, a biztosító egyesületek (és részvénytársaságok) ígéreteinek garanciáját nem a biztosító egyesületek működési területének szűkítésében látja.

A jelek, illetve az EU elfogadott dokumentumai szerint európai konszenzus van arról, hogy a biztosító egyesületek kötvénytulajdonos-tagjainak a nehéz pénzügyi helyzetben lévő biztosító megmentésére vonatkozó gyenge érdekeltsége miatt nem szükséges a forma korlátozása.

A Szolvencia II. rendszer elsősorban a kockázatvállalás tudatosságát, az átlátható működést kikényszerítő szabályok és a kockázatvállalás szintjének megfelelő szavatoló tőke előírásával igyekszik megfelelő működési garanciát elérni.

Mindez azt jelenti, hogy a biztosítók pénzügyi egyensúlyának jövőbeli garancia rendszere (megállapításainkkal összhangban) nem, illetve nem elsősorban a tulajdonosok érdekeltségén alapul, annak szerepét (minden bizonnyal az egyszerű profitérdekeltség korlátai miatt) különféle törvényi előírások, szabályozók veszik át.

A Szolvencia II.-re való felkészülés nem végezhető el egy év alatt. Minden biztosítónak már jelenleg is foglalkoznia kell a Szolvencia II. által előírt belső védelmi vonalak folyamatok felépítésével. Ez pedig azt jelenti, hogy a Szolvencia II. által megnövelt működési biztonság fontos elemeit (például a témánk szempontjából kulcsfontosságú kockázatmenedzsment rendszert) már a szabályozás bevezetése előtt működtetni kell. Így a biztosítókat körülölelő garancia rendszer már a bevezetés előtt az átláthatóság és az ellenőrizhetőség növekedése miatt csökkenti a Felügyelet vitaanyagában felvetett kockázatokat.

15. A Felügyelet

A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete a Biztosítási törvény és más jogszabályok betartását ellenőrző intézményrendszer (Felügyelet, könyvvizsgáló, belső ellenőrzés, egyéb belső védelmi vonalak) legfontosabb eleme. Kulcsszerepet tölt be abban, hogy létével, ellenőrzéseivel, intézkedéseivel vagy azok fenyegetettségével elérje, hogy a biztosítók rendelkezésre álló forrásaikhoz igazítsák kötelezettség-vállalásaikat.

A PSZÁF fontos feladata, hogy a szerződők és károsultak érdekét védje.

A „pénzügyi lejtőre” került biztosító esetében a Felügyelet számos erős eszközzel rendelkezik. A Felügyelet intézkedéseinek hatékonysága elsősorban attól függ sikerül-e időben megfelelő információkhoz jutni. A biztosítók negyedéves adatszolgáltatása és az ezek alapján rendszeresen elvégzett kockázatelemzés véleményünk szerint a legtöbb esetben megfelelő alapot ad az időben megtett intézkedésekhez.

Amennyiben a biztosító vagyona és szavatoló tőkéje még elégséges a vállalt kötelezettségek teljesítésére, a szerződők, vagy felelősségbiztosítás esetén a károsultak érdekeinek védelme biztosítható. Az Európai tapasztalatok alapján még a Szolvencia I. rendszerben is többnyire ez a helyzet. Amennyiben a szerződők illetve károsultak védelmét garancia alap biztosítja, még késői intézkedés esetén sem sérül a biztosító által tett ígéretetek teljesülése.

Vannak azonban esetek, elsősorban a jogsértő magatartások következményeként előálló pénzügyi nehézségek, melyeknél a felderítés és így a megfelelő időben történő intézkedés kivételesen nehéz. Részben ilyen esetnek tekintjük a MÁV-ÁBE esetét. A hasonló esetekre általánosan alkalmazható, minden tekintetben megfelelő ellenőrzési eszköz nem létezik. Csak a tapasztalatok hasznosításával lehet a jövőben hatékonyabb adatszolgáltatást, ellenőrzési technikát kialakítani.

Az említett Szolvencia II. rendszer a többszörös belső védelmi vonalak felállításával és a valós kockázatokhoz jobban illeszkedő szavatoló tőke előírással, a Felügyelet tevékenységét is segítő lényegesen átláthatóbb gazdálkodás és működés kikényszerítésével ebbe az irányba tesz jelentős lépést.

A fentiek alapján – különösen, ha a Szolvencia II. rendszer egyes kulcselemei 2012 előtt folyamatosan bevezetésre kerülnek – azt állítjuk, hogy a „pénzügyi lejtőre” kerülő biztosító egyesületek (és részvénytársaságok) esetében a megfelelő intézkedések időben, a szerződők és felelősségbiztosítások esetén a károsultak érdeksérelem nélkül megtehetőek, még az előtt, hogy a biztosító vagyona és szavatoló tőkéje elégtelen lenne a kötelezettségek fedezésére.

A kötelező gépjármű-felelősségbiztosítás esetében a biztosító által nem teljesített kötelezettségek fedezetére a garancia alap is rendelkezésre áll.

III. Javaslatok

Miután a biztosító egyesületeket (és részvénytársaságokat) körülfogó garancia rendszert részletesen áttekintettük megállapíthatjuk, hogy:

- A tulajdonos, vagy befektető a biztosító részvénytársaságok súlyos pénzügyi problémája esetében - a profitérdek korlátai miatt - valójában szintén nem működik a végső garantőrként. A garancia alapok működését elemző EU-s anyagok pl.: az un. OXERA Jelentés, több nagy biztosító részvénytársaság fedezetlen kötelezettséggel végződő csődjét említik példaként.

- A biztosítók működését meghatározó garanciarendszerben a részvénytulajdonosokon, illetve kötvénytulajdonos-tagokon kívül számos garancia elem biztosítja, hogy a „pénzügyi lejtőre” került biztosító megtegye a szükséges lépéseket ahhoz, hogy kötelezettségei teljesüljenek. Így a többi garancia- vagy szabályozóelem hatása megfelelő szabályozás mellett lényegesen meghatározóbb lehet (és véleményünk szerint az is), mint amit a részvénytulajdonos profitérdekeltsége alapján nyújthat.

- A biztosító egyesületek mellett a biztosító részvénytársaságok is hordoznak speciális kockázatokat. Ilyen például a részvénytársaságok menedzsmentjének túl rövid távú érdekeltségéből fakadó extrém kockázatvállalási hajlandóság, melyet a legutóbbi pénzügyi válság egyik okaként jelöl meg a nemzetközi szakirodalom.

A részvénytársasági formára jellemző speciális kockázatokat a Felügyelet vitaanyaga nem azonosítja, és nem elemzi. Ezért véleményünk szerint – miközben a Felügyeleti vitaanyag egyesületi tagokkal kapcsolatos megállapítását nem vitatjuk – nem kellően bizonyított az állítás, hogy a biztosító egyesületi forma összességében is kockázatosabb. Ezt az állítást az e hozzászólásban megjelölt tapasztalati tények, adatok sem támasztják alá.

- A Szolvencia II. rendszer bevezetésének célja a fogyasztók (szerződők, károsultak) érdekeinek védelme. Véleményünk szerint az EU-s szabályozásért felelős szakértők, szabályozók és döntéshozók a működési formákat nem megkülönböztető Szolvencia II. direktíva kibocsátásával azt jelezték, hogy az igen részletes és megalapozott, a tulajdoni formán kívül számos más kockázat figyelembe vételével kialakított Szolvencia II. szabályozás, a különböző működési formákból eredő kockázatokat is kezelni képes, a kockázathoz igazodó belső működés, és szavatoló tőke, illetve az átláthatóság megkövetelésével és ellenőrzésével.

Mindezek miatt a Felügyelet vitaanyagában szereplő javaslatokra reagálva az alábbi javaslatokat tesszük:

- a) Véleményünk szerint a biztosító egyesületek esetében a pótbefizetés elrendelhetősége a pótbefizetés behajthatóságának megerősítése esetén megfelelően megalapozhatja a kötvénytulajdonos-tagok garantőri szerepét.

Például a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítás esetében azt javasoljuk, hogy a pótbefizetést be nem fizető egyesületi tagok csak e kötelezettség teljesítése után köthessenek új szerződést egy másik biztosítónál.

- b) **A Felügyelet vitaanyagától eltérően, a korábbiakban kifejtett véleményünk szerint nem lenne helyes a már elfogadott Szolvencia II. direktívával ellentétben szavatoló tőke, illetve kiegészítő tartalékok nélküli biztosító egyesületeket létrehozni.**

Ezzel szemben, az EU Szolvencia II. szabályozással összhangban azt javasoljuk, hogy a biztosító egyesületek vonatkozásában a szabályozás legfontosabb elemeinek mielőbbi bevezetése, így a kockázatok csökkentése érdekében, a Felügyelet kiemelt figyelemmel kövesse nyomon a biztosító egyesületeknél a felkészülési folyamatot és nyújtson segítséget a felkészüléshez annak érdekében, hogy a biztosító egyesületek biztonságos működését mielőbb a Szolvencia II. jelenleginél jóval hatékonyabb garanciarendszere is biztosítsa.

- c) **A Felügyelet vitaanyagával egyetértve mi is javasoljuk a biztosító egyesületek szabályozását az Egyesülési Törvény hatálya alól kiemelni, vagy a biztosító egyesületekre vonatkozó sajátosságokat külön jogszabályban kezelni.**

Véleményünk szerint a megfelelő szabályozás több lépésben is megvalósítható. A Szolvencia II. bevezetéséig elegendő lenne csak a legfontosabb változtatásokat bevezetni az éppen átalakítás alatt álló Polgári Törvénykönyv, a Biztosítási törvény, az Egyesülésről szóló törvény, a Szövetkezeti törvény és a Gazdasági társaságokról szóló törvény szövegében végrehajtott változtatásokkal. A második lépésben pedig a teljes új szabályrendszert, a biztosítók működésére vonatkozó szabályrendszert és a kapcsolódó jogszabályokat amúgy is alapvetően megváltoztató Szolvencia II. bevezetéséhez kapcsolódó feladatok keretében lehetne kialakítani.

A konkrét jogszabályok előkészítéséhez felajánljuk szakértőink részvételét és nemzetközi kapcsolatainkat, mely megkönnyítheti az Európa más országaiban a biztosító egyesületek működésének szabályozására alkalmazott megoldások megfelelő mélységű megismerését és átvételét.

- d) **Egyetértünk a Felügyelet vitaanyagával abban, hogy a biztosító egyesületek elnevezését helyes lenne megváltoztatni és a kölcsönösségi jelleget kiemelni.**

Támogatjuk például a német „Versicherungsvereine auf Gegenseitigkeit”, vagyis a kölcsönösségi biztosító egyesület elnevezés átvételét.

Tartalmilag a hatályos Biztosítási Törvény most is a kölcsönösségi biztosító egyesület modelljére épülő konstrukciót határoz meg, hiszen a magyar biztosító egyesület csak tagjai számára nyújthat biztosítási védelmet.

A tiszta (kiegyenlítő és biztonsági tőke nélküli) felosztó-kirovó sémával kapcsolatban a korábbiakban kifejtett álláspontunk az, hogy ez a modell a gyakorlatban csak nagyon korlátozottan alkalmazható, és hogy az európai szabályozással ellentétes lenne e modellt alapmodellé tenni az egyesületek számára.

- e) **Nem értünk egyet azonban azzal, hogy a megfelelő teherviselő képességgel rendelkező, a bevezetés előtt álló Szolvencia II. szabályozás követelményeinek megfelelő biztosító egyesületeket a magyar szabályozás a működési forma okán előírt átalakulási kényszerrel hátrányosan különböztesse meg.**

Az elemző részekben kifejtett véleményünk szerint igaz, hogy a részvénytársasági formával szemben az egyesületi formának vannak hátrányos tulajdonságai. Elméleti elemzések és a gyakorlati tapasztalatok alapján ugyanakkor **a részvénytársaságokról is megalapozottan állítható, hogy rendelkeznek olyan működési sajátosságokkal, melyek az egyesületekkel szemben nagyobb kockázatot hordoznak.**

Mivel a biztosító egyesületek nehéz pénzügyi helyzetben nyújtott gyengébb teljesítményével kapcsolatos véleményre gyakorlati bizonyítékot nem találtunk, úgy véljük, a közös európai Szolvencia II. szabályozást kell bevezetni Magyarországon is a nagyobb biztosító egyesületekre.

A biztosító egyesületek adott méret fölött előírandó átalakulásával nem értünk egyet, legfeljebb csak abban az esetben, ha az egyesület nem tud kellő nagyságú szavatoló tőkét felmutatni.

- f) **Az elemző részben kifejtett érvek (EU szabályozással ellentétes irány, a biztosítási kockázat változékonysága miatt a kiegyenlítő tőke szükségessége a kis biztosítóknál is) alapján a tőkekövetelmény Felügyelet által felvetett elhagyását egyetlen biztosítói intézmény esetében sem javasoljuk.** Még akkor sem, ha a kis biztosító egyesületekre javasolt tiszta felosztó-kirovó modellben erre elméletileg nincs szükség.

Véleményünk szerint a Felügyelet vitaanyagában szereplő javaslat a gyakorlatban jelentős problémákat vet fel nagy kárterhelésű években, mert a tagok vagyoni lehetőségei nem korlátlanok. Ha kevés nagy kár történt, a kárt nem szenvedett tagok - a befizetendő kárrész és a saját vagyon arányától függő - fizetési hajlandósága jelentősen csökkenhet.

Szélsőséges károk esetén a tagra osztott részkár meghaladhatja egyes tagok vagy akár sok tag vagyonát is. Ebben az esetben a viszonylag kevés károsult nem kapná meg a kártérítést, ami szintén működési, biztonságot érintő problémához vezetne. Véleményünk szerint a javasolt modell - igazságossága ellenére - a vállalt kockázatnak megfelelő tőke nélkül igen kockázatos, illetve problémás.

- g) Egyetértünk azzal, hogy a megfelelő szavatoló tőkével nem rendelkező biztosító egyesületekre (és részvénytársaságokra) - a Szolvencia II. rendszer hatálya alól mentesített kis intézményekre – speciális ágazati korlátozások legyenek érvényben, összhangban e biztosítók teherviselő képességével.

Egyben jelezni kívánjuk, hogy a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítás esetében 2010 elejétől működő garancia alap az e módozattal kapcsolatos végső garanciát nagy valószínűséggel rendszerszerűen biztosítani fogja, ezért e területen kiegészítő korlátozásra véleményünk szerint nincs szükség.

- h) **Egyetértünk azzal, hogy a nagy egyesületek (melyek körét a Szolvencia II. szabályozás alóli felmentés díjbevételi határa fölötti szinten javasoljuk meghatározni) kölcsönös biztosító egyesületté való átdefiniálása után legfeljebb csak akkor kerüljön sor e biztosítók más működési formára történő átalakításának előírására, ha a biztosító nem rendelkezik a vállalt kockázataival arányosan előírt szavatoló tőkével.**
- Fenntartjuk azonban, hogy véleményünk szerint ilyen átalakítás a Felügyelet vitaanyagában szereplő érvelés kritikájával kapcsolatban korábban kifejtett érveink miatt szükségtelen, és az egyenlő elbánás elvét sérti, valamint ellentétes a bevezetés alatt álló közös európai Szolvencia II. szabályozással.
- i) **Egyetértünk azzal, hogy a biztosító egyesületek szövetkezetté, vagy részvénytársasággá való átalakulási szabályait ki kell dolgozni.** Az átalakulási szabályok alapelve csak az lehet, hogy az egyesületi tagok szerzett jogai sérülésmentesen legyenek átvihetők az új működési formába.
- j) **Javasoljuk, hogy a megfelelő biztosítási egyesületi, illetve kölcsönös biztosító egyesületi szabályozás megalkotásához alakuljon előkészítő munkabizottság a Felügyelet, az érintett más államigazgatási szervek, az érintett egyesületek és szükség esetén külső szakértők részvételével.**
- k) A nagy egyesületek döntéshozási mechanizmusának hatékonyságát javítandó javasoljuk, hogy a szabályozás - a felügyelő bizottság egyetértése mellett - tegye az egyesület ügyvezetési feladatot ellátó szerve (igazgatóság) feladatává azokat a döntéseket, melyek meghozatala a biztosító egyesület csődközeli helyzetének elkerülése érdekében szükséges lehet. Ilyen például a pótbefizetés elrendelése.
- l) **Javasoljuk, hogy a szabályozás a csődközeli helyzetekben kulcsfontosságú tőkebevonás lehetőségének bővítése érdekében – az olasz szabályozáshoz hasonlóan - tegye lehetővé a biztosító egyesületek számára befektető tagok bevonását, és e tagok számára az irányító testületekben pozíció juttatását befektetésük fejében úgy, hogy a befektető tagok ne kerülhessenek többségbe a döntések során.**
- Javasoljuk, hogy további, az EU tagállamokban már alkalmazott tőkebevonási lehetőségekkel egészüljön ki a biztosító egyesületek hazai szabályozása. Ilyenek például a tagi számla és a jövőbeli nyereségtől függő kamatozású kötvények, melyekre a francia vagy holland szabályozásban találhatunk jó példákat.
- m) **Javasoljuk, hogy a biztosító egyesületekre vonatkozó jövőbeli szabályozás megközelítése legyen összhangban a bevezetés alatt álló Szolvencia II. szabályozással.** Ennek keretében javasoljuk, hogy a kockázatkezelés egyik leghatásosabb eszközét, a viszontbiztosítási politikát és annak megvalósulását a Felügyelet kövesse kiemelt figyelemmel a biztosító egyesületek esetében (is) és kapjon megfelelő eszközöket arra, hogy a szavatoló tőkének megfelelő viszontbiztosítási fedezeteket kikényszeríthesse.
- n) **Javasoljuk, hogy a nehéz pénzügyi helyzetbe került biztosító egyesületeknél elengedhetetlen hatékony és gyors döntéshozatal érdekében egy meghatározott méret felett kerüljön kötelezően bevezetésre a közvetett demokrácia elve, az egyesület legfelsőbb szerve a korlátozott számú (legfeljebb 50 fős) választott képviselőből álló küldöttgyűlés legyen.**

- o) **Javasoljuk, hogy a Felügyelet, illetve a kialakítandó szabályozás a Szolvencia II. direktívával összhangban, az egyes biztosító egyesületek szavatoló tőkéjének nagyságától függően mérlegelje a beavatkozás szükségességét.**

Véleményünk szerint a jól működő és biztonságosan elégséges szavatoló tőkével rendelkező intézményeknél:

- a szavatoló tőke elégségessége,
- a pénzügyi válságban szerzett tapasztalatok, melyek az egyesületi forma részvénytársaságnál kockázatosabb működésére vonatkozó állítással ellentétesek, és
- az, hogy az átalakítás nagy valószínűséggel a hazai tőke részarányának csökkenése irányában hat,

arra utalnak, hogy az érintett **biztosító egyesületek kényszerű átalakítása nem kívánt, vagy nem szándékolt eredményekre vezethetnek.**

Budapest, 2010.09.20.

Készítette:

Lilli Róbert
ügyvezető
Közlekedési Biztosító Egyesület